

BEHEERSPLAN PASTORIE SINT-JAN-de-DOPERPAROCHIE + TUIN

2018.12.03

117 pagina's

2017.12.18

BEHEERSPLAN ONROEREND ERFGOED

**Pastorie Sint-Jan-de-Doperparochie
en tuin.**

**Osselstraat 1
1785 Ossel/Merchtem**

Beschermd als monument sinds 13.09.1976

Nr. 0021

4.01/23052/115.1, 4.01/23052/121.1/OB000626

Pastorie Sint-Jan-de-Doperparochie

Vastgesteld als bouwkundig erfgoed sinds 05.10.2009

Artikel 1. - Overeenkomstig de bepalingen van het artikel 1 van de wet van 7 augustus 1931 werd de pastorie van Ossel, bekend bij het kadaster :- Brussegem, deel van het artikel 291, sectie H, perceelnummer 353 A, eigendom van de wijk van Ossel, Brussegem als monument gerangschikt. (vandaag 353 C)

Artikel 2. - Overeenkomstig de bepalingen van het artikel 6 van de wet van 7 augustus 1931 werd de tuin van de pastorie van Ossel, te Brussegem, zoals aangeduid op het plan in bijlage 1, bekend bij het kadaster: - Brussegem, deel van het artikel 291, sectie H, perceelnummer 354 A, eigendom van de wijk van Ossel, Brussegem als landschap gerangschikt. (vandaag 353 C)

Beheersplan opgemaakt door:

Gantois Gisèle,

Architect MSc in Conservation

Neerheide 21

1730 Asse Ter Heide

Opdrachtgever:

Kerkfabriek Sint-Jan-de-Doper

Voorzitter dhr. Jean-Pierre Stalmans

p/a Osselstraat 1

1785 Ossel/Merchtem

Eigenaar:

Gemeente Merchtem

Datum ter goedkeuring ingediend:

Niets uit deze studie mag gekopieerd worden zonder voorafgaande toelating van de auteur
gisele.gantois@kuleuven.be

Voorpagina ill. 1: noordgevel en voortuin van de pastorie van Ossel – Osselstraat 1

INHOUDSTAFEL

Hoofdstuk I - Identificatie en afbakening van het beoogde gebied

Hoofdstuk II - Historische nota

II.1. Ossel en de parochie Sint-Jan-de-Doper

II.1.1. Het ontstaan van het dorp Ossel

II.1.2. Het ontstaan van de parochie Sint-Jan-de-Doper

II.1.3. De bediening

II.2. De pastorie en pastorietuin

HOOFDSTUK III. Beschrijving en inventaris van de erfgoedelementen van het onroerend goed

III.1. Algemene beschrijving/typering en ruimtelijke context

III.1.1. Ruimtelijke context

III.1.2. Beschrijving van de pastorie

III.1.3. Beschrijving van de pastorietuin

III.1.4. Opmetingsplannen

III.2. Inventaris van de erfgoedelementen

III.2.1. Bouwkundige inventaris van het exterieur van de pastorie

Dakbedekkingen

Dakdoorbrekingen

Dakstructuur + Zolder

Regenwaterafvoer

Gevels

Opgaand baksteen-metselwerk + voegwerken

Natuursteen + voegwerken

Afwerklagen opgaand muurwerk

Ankers, roosters, dievenijzers en aanverwante

Buitenschrijnwerk

Beglazing

III.2.2. Bouwkundige inventaris van het interieur van de pastorie

Structuurelementen

Vaste interieurafwerking

Binnenschrijnwerk

Binnentrappen

Schouwmantels

III.2.3. Inventaris van de erfgoedelementen omgeving

Bestrating/Terrein

Afsluiting - ommuring - buitentrappen
Beplanting

HOOFDSTUK IV. Beschrijving van de erfgoedwaarden van het onroerend erfgoed.

HOOFDSTUK V. Onderbouwde visie op het beheer van het onroerend erfgoed en de beheersdoelstellingen die eruit voortvloeien

HOOFDSTUK VI. Opsomming en verantwoording van de concrete richtlijnen, éénmalige en terugkerende maatregelen en werkzaamheden die nodig zijn om de beoogde doelstellingen te bereiken

Opsomming éénmalige en terugkerende maatregelen

- VI.1. Pastorie
- VI.2. Pastorietuin

HOOFDSTUK VII. Manier en tijdstip van opvolging

HOOFDSTUK VIII. Bijlagen

VIII_1. Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt

VIII_2. Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is

HOOFDSTUK I - IDENTIFICATIE en AFBAKENING van het beoogde gebied

Aanleiding

De pastorie en de ommuring van de pastorietain hebben ondanks een goed en regelmatig onderhoud toch nood aan een aantal dringende restauratiewerken. Voor wat de pastorie betreft gaat het voornamelijk om de restauratie van het bakstenen metsel- en voegwerk van de zijgevels en de dakaansluitingen zowel van het hoofddak tegen de zijgevels als van de bijgebouwen tegen de zijgevels van de pastorie. Voor wat de pastorietain betreft, gaat het voornamelijk om het heropmetselen van de westelijke tuinmuur en het stabiliseren van de oostelijke tuinmuur.

Doel

Het beheersplan zal een leidraad vormen om de nodige stappen van onderhoud en restauratie te zetten.

Identificatie van het onroerend erfgoed

Pastorie en tuin Sint-Jan-de-Doperparochie

Osselstraat 1

1785 Merchtem - Ossel

Provincie Vlaams-Brabant

Kadasternummers:

pastorie: sectie H, perceelnummer 353C (in het beschermingsbesluit is er sprake van 353 A)

pastorietain: sectie H, perceelnummer 353C (in het beschermingsbesluit is er sprake van 354 A)

Eigenaar

Gemeente Merchtem

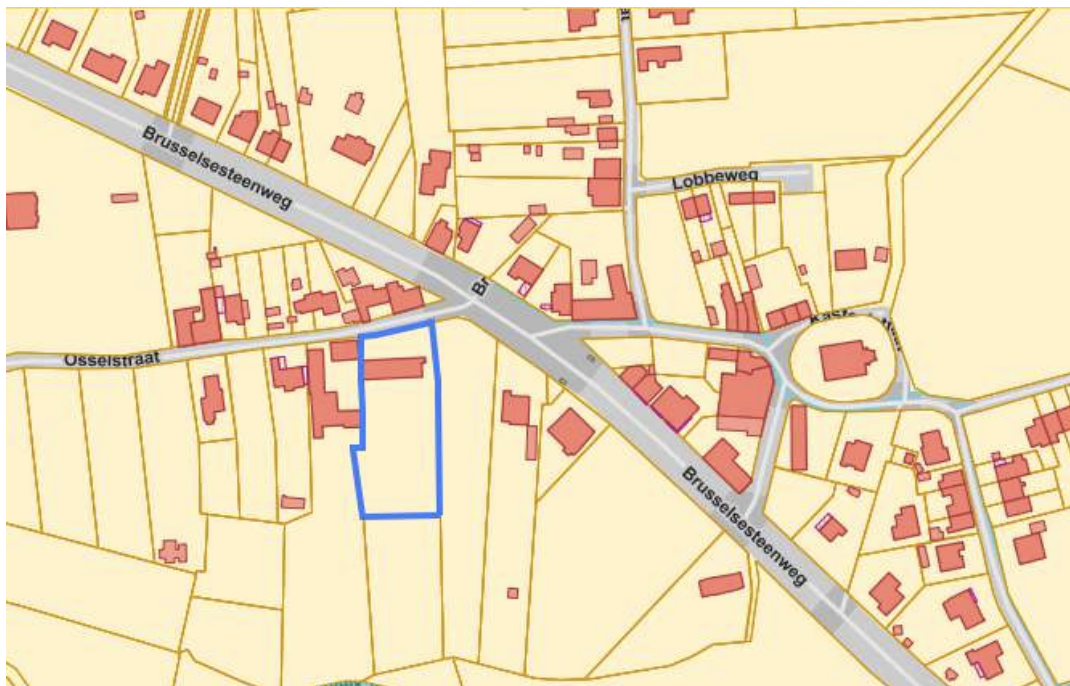
Beschermingsbesluit

De pastorie van Ossel is beschermd als monument omwille van het algemeen belang.

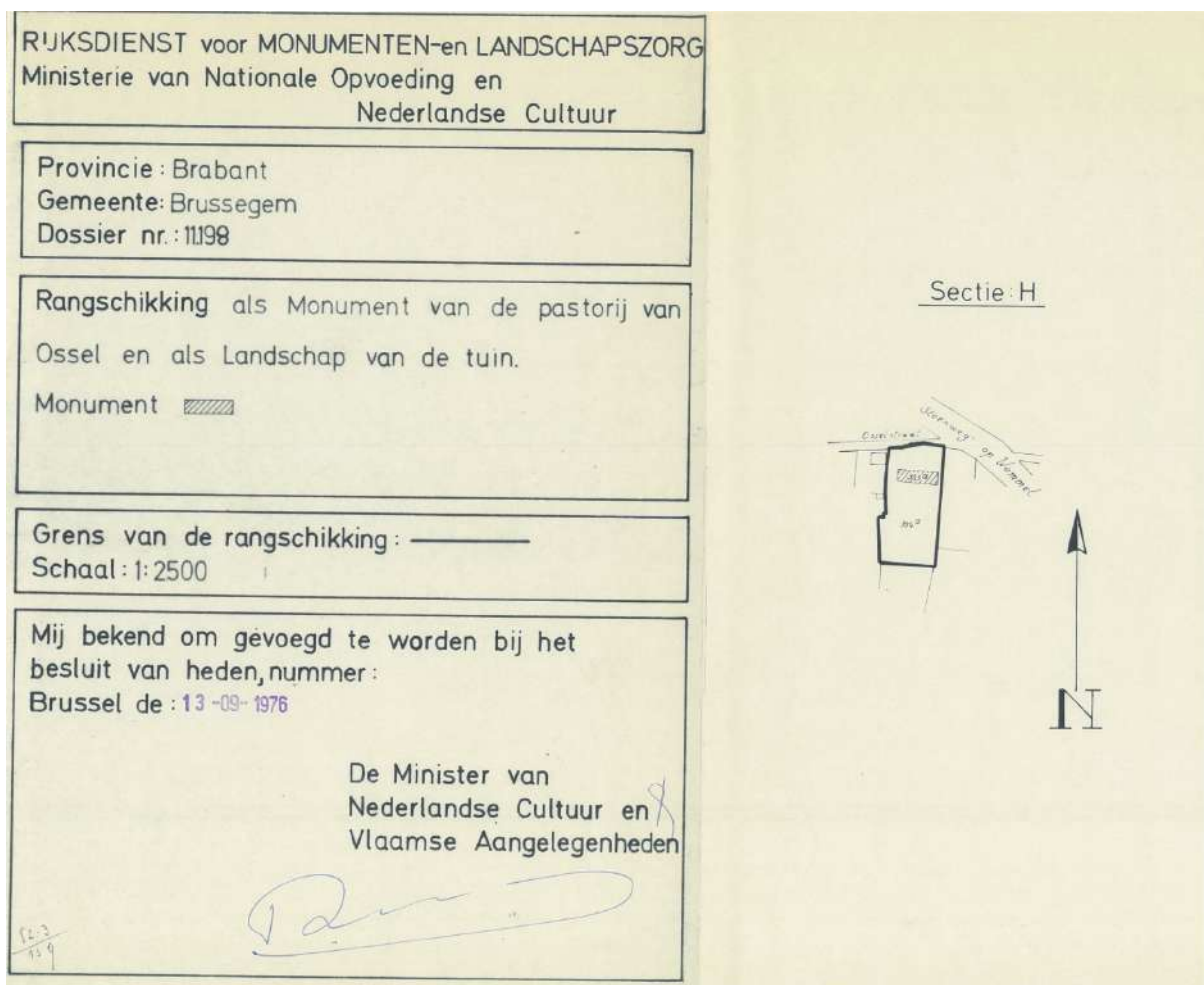
De pastorietain is beschermd als landschap omwille van het algemeen belang.

De afbakening van het studiegebied

Het beheersplan werd opgemaakt in overleg met het Kerkbestuur, het CKB, de gemeente Merchtem en Onroerend Erfgoed en heeft betrekking op de pastorie met voortuin met smeedijzeren hekwerk en haar ommuurde achtertuin.

III.2: Afbakening van het studiegebied - bron: www.geopunt.be

III.3a: Beschermingsbesluit – afbakening

Hercktem (Brussegem)

M+L

1031

24/2/18

KONINKRIJK BELGIE
MINISTERIE VAN NATIONALE OPVOEDING
EN NEDERLANDSE CULTUUR

BOUDEWIJN,
KONING DER BELGEN,

Aan allen die nu zijn en hierna wezen zullen, Onze Groet.

Gelet op de wet van 7 augustus 1931, op het behoud van monumenten en landschappen, gewijzigd bij decreet van 13 juli 1972;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen, gegeven op 15 april 1976;

Gelet op het advies van de Bestendige Deputatie van de Provincieraad van Brabant, gegeven op 27 november 1975;

Op de voordracht van Onze Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden,

HEBBEN WIJ BESLOTEN EN BESLUITEN WIJ :

Artikel 1. - Als monument wordt gerangschikt, overeenkomstig de bepalingen van het artikel 1 der wet van 7 augustus 1931, de pastorie van Ossel, te Brussegem, bekend ten kadaster : - Brussegem, deel van het artikel 291, sectie H, perceelnummer 353 A, eigendom van de wijk van Ossel, Brussegem.

Artikel 2. - Als landschap wordt gerangschikt, overeenkomstig de bepalingen van het artikel 6 der wet van 7 augustus 1931, de tuin van de pastorie van Ossel, te Brussegem, zoals aangeduid op het plan in bijlage, bekend ten kadaster : - Brussegem, deel van het artikel 291, sectie H, perceelnummer 354 A, eigendom van de wijk van Ossel, Brussegem.

Artikel 3. - Wat betreft de rangschikking als landschap, worden voor de behartiging van het nationaal belang, de volgende beperkingen aan de rechten van de eigenaars gesteld : behoudens toelating verleend, overeenkomstig de bepalingen van het artikel 6 der wet van 7 augustus 1931, is het verboden :

- 1) Nieuwe constructies op te richten;
- 2) De bestaande gebouwen te slopen, te verbouwen en de ordonnantie of het uitzicht ervan te wijzigen;
- 3) De beplantingen te wijzigen, de bestaande bomen meer dan normaal te snoeien en het struikgewas te kappen of uit te roeien;

2.

- 4) Reclame-panelen, of gelijk welke publiciteit aan te brengen;
- 5) Lucht- en grondgeleidingen te plaatsen;
- 6) De wegenis te verharderen;
- 7) De natuurlijke configuraties van het terrein te wijzigen door allerhande werken en allerhande mogelijke activiteiten of ingrepen.

Artikel 4. - Onze Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden is belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel, 13 september 1976.

VAN KONINGSWEGE :
De Minister van Nederlandse Cultuur en Vlaamse Aangelegenheden,

III. 4 – Foto's van het onroerend goed in zijn context - 2017.12.18

Zicht vanaf de Brusselsesteenweg

1 2

Zicht vanaf de hoek van de Osselstraat

Voortuin en voorgevel (N) pastorie

3 4

Achtertuin en achtergevel (Z) pastorie

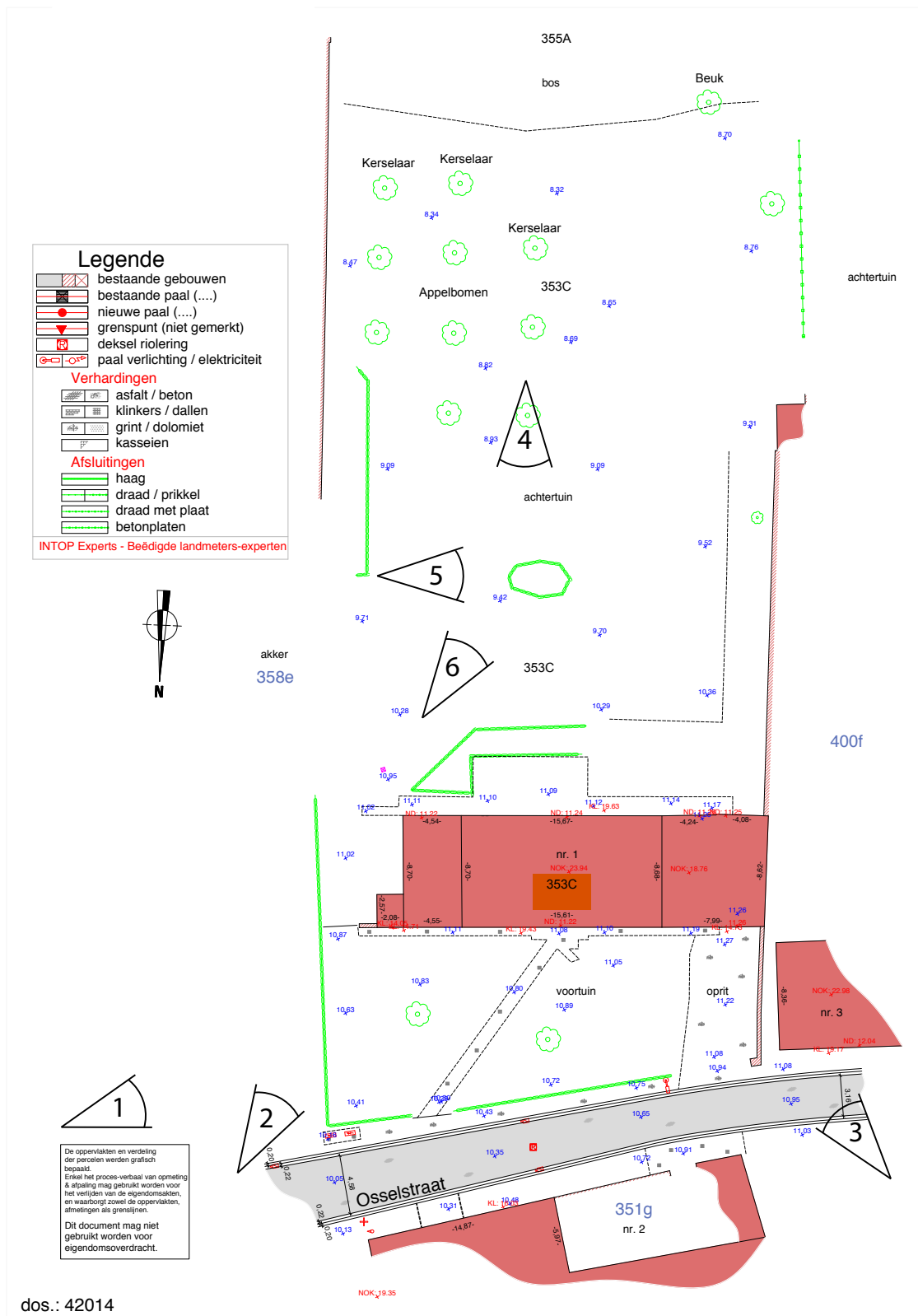
Gedeeltelijk ingestorte westelijke tuinmuur

5 6

Monumentale beuk op de achtergrond.

III. 5: Plan huidige situatie pastorie met tuin opgemaakt door INTOP Experts - Beëdigde landmeters-experten
– aanduiding foto's

HOOFDSTUK II - HISTORISCHE NOTA

Belangrijkste bronnen zijn:

Met dank aan J. Anne de Molina

Bibliografie:

- Verbesselt, J., (1964), Het parochiewezen in Brabant tot het einde van de 13^e eeuw, Deel III, door Geschied- en Oudheidkundig genootschap van Vlaams-Brabant, drukkerij G. Veys, Pittem
- Wauters, A., (1855), Histoire des environs de Bruxelles, Deel II, Bruxelles, p. 45-46

II.1. Ossel en de parochie Sint-Jan-de-Doper

II.1.1. Het ontstaan van het dorp Ossel

A. Wauters beschrijft Ossel als volgt:

‘une fertilité peu ordinaire distingue le vaste territoire de la commune Brussegem, qui forme un plateau très élevé, légèrement accidenté et présentant en maint endroit des échappées pittoresques sur la contrée environnante, surtout dans sa partie occidentale. Là prennent naissance le ruisseau d’Ossel qui grossi par ceux de Hamme et Wemmel, va se joindre à la Senne, après avoir traversé Meysse et Grimberghe, celui de Wolverthem, qui se réunit à Bollebeek au Eyckevliet, près de Puers et la Bosbeek, autre affluent de la Bollebeek.’¹

Vandaag is Ossel een gehucht met dorpskarakter in het centrum, dat echter door de brede Brusselsesteenweg tussen Merchtem en Wemmel wordt doorkruist zodat kerk en kasteel afgesneden zijn van de pastorie en de daarachter gelegen boerderijen.

Het is belangrijk om de evolutie van het *wegenpatroon* te bestuderen om de huidige dorpsstructuur en de positie van de pastorie ten opzichte van de kerk te begrijpen.

Tot op het einde van de negentiende eeuw waren de banen en wegen, zelfs de voetwegen, de enige verbindingsmogelijkheden voor bewoners van het platteland. Tot 1837 was op het grondgebied van Brussegem geen enkele baan gekasseid.

De Romeinse baan

De belangrijkste banen heetten “Heirbanen” of “Heerstraten”. Dit waren de grote verbindingswegen, o.a. deze door de legers gebruikt. Komende over Bollebeek tot op de hoogte van Brussegem en van daaruit naar Oppem ligt de heirbaan steeds op een hoogte van ongeveer 75 meter boven de zeespiegel tussen Brussegem dorp en Meise. Vanaf de negentiende eeuw werd deze baan de “*Romeinse baan*” genoemd doch meestal door de inwoners zelf de “Heirstraat”. Mogelijk werd deze weg aangelegd op een nog ouder traject gelet op de ligging en de configuratie.

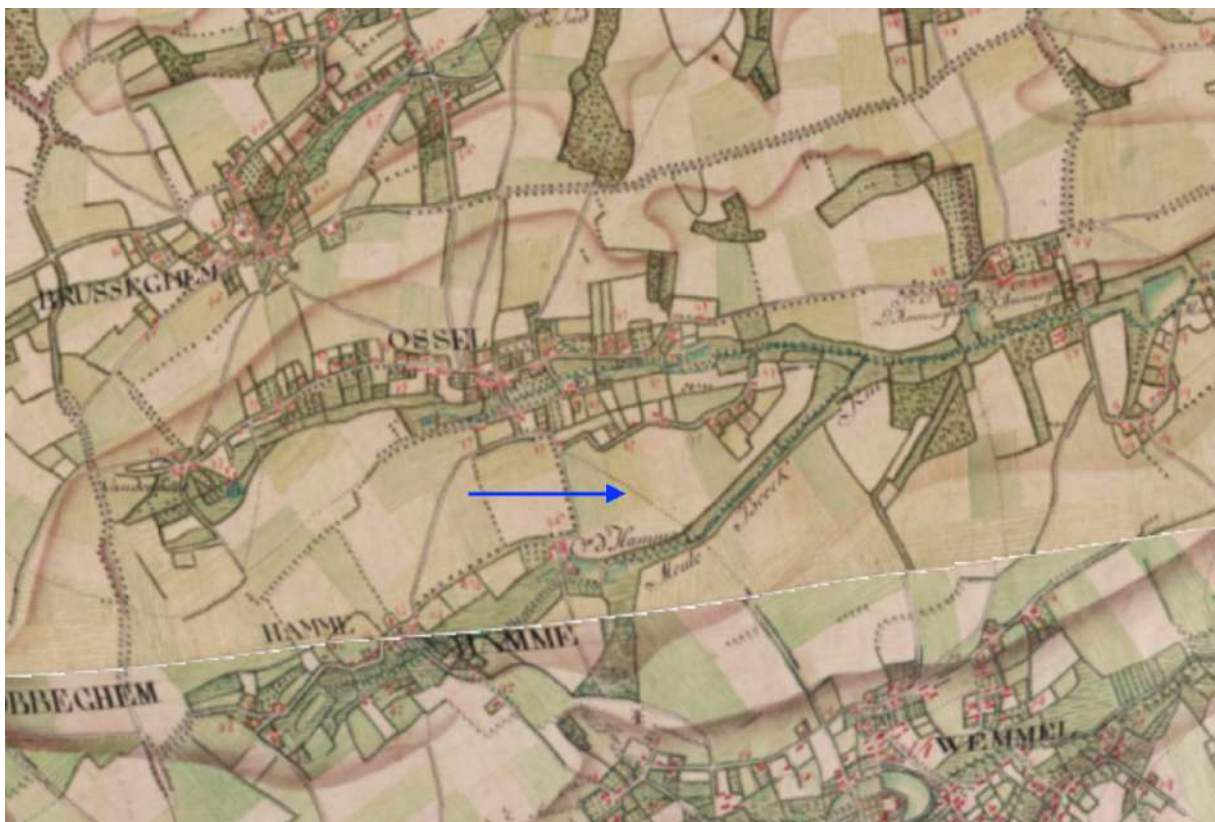
¹ Wauters, A., 1855, Histoire des Environs de Bruxelles, tome II, p.45.

De heirbaan werd duidelijk afgebeeld op de landkaart van Brabant opgenomen of getekend voor de Atlas van Blaeu, midden zeventiende eeuw. Ze figureert ook in het Caertenboek van de abdij van Grimbergen uit 1699.

De “steenweg Brussel-Merchtem”

De oude landkaarten van het Hertogdom Brabant, namelijk deze van rond 1560 en 1580 (Landgren o.a.) vermelden het bestaan van de hoofdbanen die toen op het grondgebied van Brussegem bestonden. Een baan werd door beide kaartentekenaars vermeld tussen Wemmel en Ossel en verder op langs Brussegem Dorp naar Merchtem.

In 1777 toen generaal Ferraris de kaart der Zuidelijke Nederlanden liet opmaken, bestond nog enkel een voetweg tussen Ossel en Wemmel, op het tracé van de huidige steenweg.

III. 6: Uittreksel uit de kaart van Ferraris 1771-1778 met aanduiding van de voetweg tussen Ossel en Wemmel.
<http://www.geopunt.be>

Een vijftal jaar later werd er een nieuwe baan ontworpen op het grondgebied van Wemmel en Brussegem, om Brussel en Dendermonde met een steenweg te verbinden. Hiervan bestaat er een kaart van het jaar 1782 met een “zorgvuldige grondteekening van de straten en de toen bestaande gebouwen uit de omgeving”². Deze nieuwe baan zou rechtstreeks

² Verbouwe, A., Ikonografie van Vlaams Brabant – Kanton Wolvertem, bl. 82-83, nr 324. Deze kaart berust op ARA – Kaarten en plannen (handschriften) nrs. 200 en 178.

Wemmel met Ossel hebben verbonden en verder op met Brussegem Dorp en Merchtem. Dit ontwerp werd echter niet gerealiseerd.

Onder het Frans bewind, volgens de toen door Louis Capitaine “premier ingénieur de la carte générale de la République Française” opgemaakte stafkaart zou er geen verbinding tussen Ossel en Wemmel hebben bestaan; enkel bestond er wel één tussen Wemmel en Hamme en van daaruit over de kerken van Hamme en deze van Ossel naar Brussegem.

De sinds 1730 bestaande steenweg van Koekelberg tot Dielegem die in een erbarmelijke toestand verkeerde sinds het einde van de 18de eeuw werd uiteindelijk verlengd. Dit nieuw ontwerp werd in 1818 goedgekeurd en in 1829 werd het gedeelte van Dielegem tot de kerk van Wemmel ook gekasseid.³ De volledige lengte van de baan van Brussel tot Merchtem bedroeg 14.600 meter. Volgens A. Wauters ging de steenweg in 1833 tot aan de grens van de gemeente Wemmel. Doch dit lijkt niet overeen te stemmen met de inhoud van een in 1835 door inwoners van Brussegem opgestelde smeekschrift, waarin vermeld wordt dat de baan tot aan de kerk van Wemmel aangelegd was.⁴

Op 26 juni 1818 was te den Haag door koning Wilhelm I het besluit genomen deze steenweg van Dielegem tot Merchtem aan te leggen. Dit ontwerp werd maar pas in 1836-1837 voor Brussegem een werkelijkheid ingevolge de beslissing van het Provinciaal Bestuur van Brabant (Besluit van 18 oktober 1836), na dat op 19 september 1836 “de principale pachters, de assessoren en de leden van de gemeenteraad” een smeekbrief op 8 december 1835 door J.F.D’Hauwer opgesteld en met hun 30 handtekeningen onderaan voorzien, hadden opgestuurd, in verband met het verlengen van de steenweg vanaf de kerk van Wemmel tot Ossel.

De provinciale baan van Wemmel tot Merchtem over Ossel en Brussegem bedroeg “Te samen 8200 meters met den tegenwoordigen weg te volgen, behalven eenige geringe verbeteringen, en zulks mits het gewoon barreel-recht, gelyck op de andere provinciale wegen”.⁵

De totale breedte van de nieuwe baan moest 8 tot 10 meter bedragen, zijkanten inbegrepen. Het “kasseiwerk” moest 2,75 tot 3,50 meter breed zijn en de zijkanten 2,50 tot 4,50 meter, terwijl de grachten 1 tot 2 meter breed moesten zijn.⁶

In 1841-1843 werd te Brussegem, zoals in iedere gemeente, in uitvoering van de wet van 10 april 1841, het tot op heden nog steeds bestaande en gebruikte algemeen Atlas der

³ Dokumenten met betrekking tot de baan Brussel-Wemmel, in lias nr. 134-Stadsarchief Brussel.

⁴ Wauters, A., 1855, *Histoires des environs de Bruxelles-2de* uitg. Deel IV, V^o Jette.

⁵ “voleyndigen van den provincialen weg van Brussel naer Merchtem door Wemmel” – beslissing van de “Permanente Deputatie van den Provinciaelen Raed – 9 maart 1837

⁶ *Mémorial administratif de la province de Brabant - 1847*

Buurtwegen opgemaakt. Op dat plan staat er in Ossel dorp nog geen enkele woning gebouwd links van de nieuwe steenweg richting Brussegem dorp.

Langs beide zijden van de nieuwe Brusselsesteenweg werden olmen geplant die tot rond 1937 zijn blijven staan.

III. 7: Uittreksel uit de Atlas der Buurtwegen (1841)

<http://www.geopunt.be>

Door de aanleg van de Brusselsesteenweg tussen Merchtem en Wemmel wordt de pastorie afgesneden van de dorpskern.

Rond 1964 besliste de Provincie Brabant de in 1837 aangelegde Brusselsesteenweg eveneens te verbreden en recht te trekken waar dit nodig bleek, namelijk te Ossel-dorp, waar de afbraak van een reeks woningen links van de steenweg in de richting van Brussegem-Dorp hiertoe nodig werd, rond Brussegem Dorp (om het verkeer tussen de huizen te weren en om te leiden) en in de Bosbeek (om nogal felle bochten en hellingen te vermijden.)

Door de aanleg van de Brusselsesteenweg werd het wegenpatroon doorsneden en werd de pastorie fysiek gescheiden van de ten oosten gelegen kerk.

II.1.2. Het ontstaan van de parochie Sint-Jan-de-Doper

Het "Hofsysteem" overheerste waarbij het land werd verdeeld volgens de hoven en het daarrond liggend akkerland. Er waren zoveel heerlyckheden en cynshoven als er pachthoven waren. De huidige eenheid als dorp Ossel bestond oorspronkelijk niet dit in tegenstelling tot het feit dat er op parochiaal vlak wel eenheid was. Ossel was de moederkerk voor heel het gewest en zowel het dorp *Brussegem* als *Meuzegem* stonden onder *Ossel*. Ook leenrechtelijk was er eenheid. De heren van Grimbergen, opvolgers van de Berthouts hieven er allerlei heerlycke cynsen, deden de benoeming van de schepenen, enz. Vandaar dat het zegel van Brussegem de wapenstukken van de Berthouts draagt.

Administratief lag Ossel samen met Oppem en Amelgem in Brussegem. Bollebeek en Mollem lagen slechts gedeeltelijk in Brussegem. De parochies Oppem en Amelgem echter behoorden tot de parochie van Meise. Bollebeek en Mollem waren zelfstandige parochies.

De oorsprong van de parochie van Ossel gaat terug tot een villakerkje dat opgericht werd door de plaatselijke domeinheer, een nazaat van de Frankische familie die het hof te Ossensele stichte.

Uit deze vreemde situatie kan wellicht afgeleid worden dat de parochiegrenzen ouder zijn dan de gemeentegrenzen. Oorspronkelijk werd de parochie Brussegem volledig omsloten door de (moeder)parochie Ossel. Ossel was de hoofdkerk, de hoofdparochie, waaruit de andere werden gesmeden. Zoals een oud volksgezegde het nog uitdrukt: “Brussegem werd in Ossel gesmeden.”

De oude parochiegrenzen van Ossel liepen van aan de Amelgembeek ten Zuid-Oosten langs de Kluizestraat (grens van Hamme) over het Hoogveld tot aan de Heirbaan van Brussel-Wemmel naar Merchtem. Deze laatste maakte de scheiding tussen Bollebeek en Mollem tot aan de Bosbeek. Verder vormde de grens van Merchtem de scheiding over Meuzegem-Rossem en Londerzeel. De heirbaan van Bornem vormde de grens tussen enerzijds Breendonk en Londerzeel en anderzijds Meise en Wolvertem.

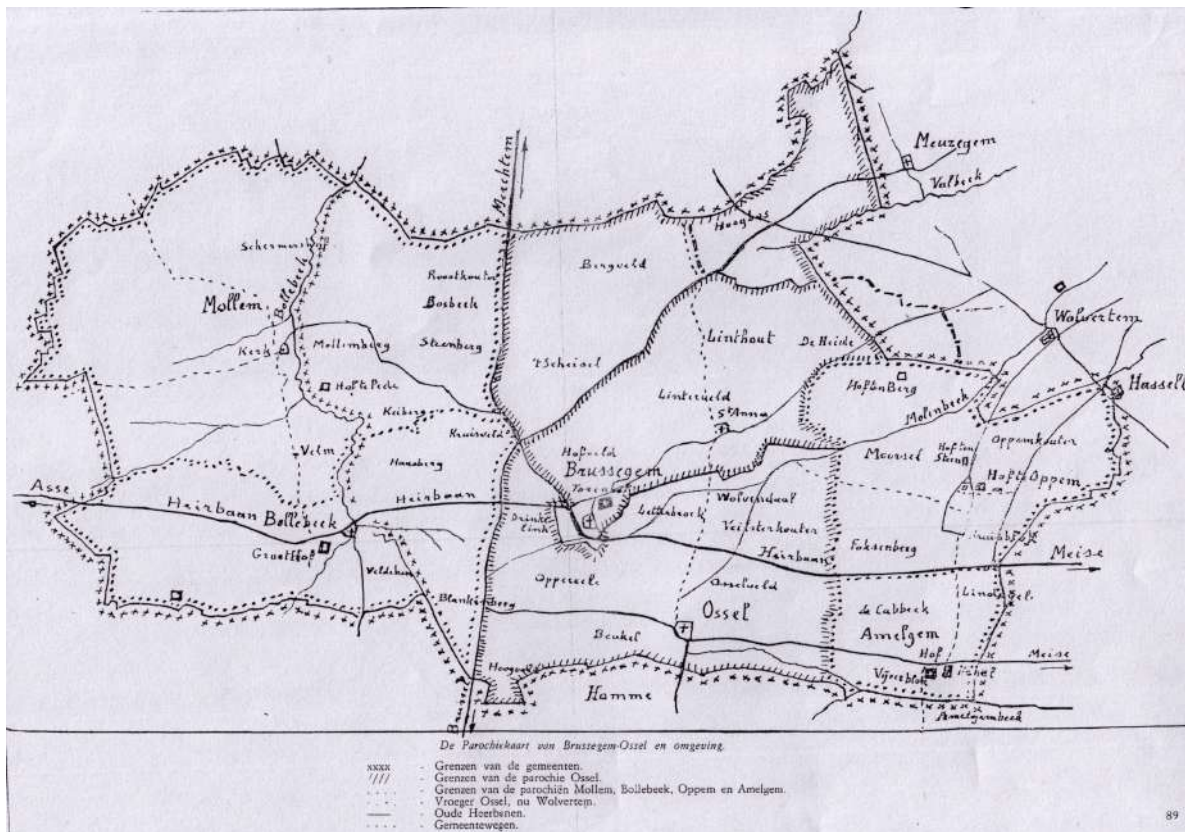
Dit volledige gebied was ooit de parochie Ossel.

Brussegem wordt tot op vandaag volledig omsloten door de parochiegrenzen van Ossel. Beda Regaus getuigt hierover: ‘Brussegem olim fuit appendix de Ossele’⁷.

Ook Londerzeel was afhankelijk van Ossel. Dit kan worden afgeleid uit de bevestigingsbrief in 1139 door Niklaas, bisschop van Kameryck, aan de abdij van Affligem geschonken en waarin wij o.a. lezen “prefate ecclesie (i.e. Affligemensis) concedimus Osesellam scilicet cum appendicio suo Lundersella”⁸.

⁷ Regaus Beda, Bona, p. 87

⁸ De Marneffe, Cart. D’Affligem, p.94

III. 8: Niet gedateerde kaart van de parochies Brussegem, Ossel, Mollem, Bollebeek, Oppem en Amelgem. Bron: onbekend.

De parochiegrenzen van Meuzegem kwamen tot eind 19de eeuw tot onder de kerktoeren. Al de rest was Ossel. Deze rechte grens en lange inham dwars door alles heen toont hoe **Londerzeel** met Ossel was verbonden, ook **Meuzegem** dient dus onder de afhankelijkheden van Ossel gerekend te worden. Indien Meuzegem oorspronkelijk een afhankelijkheid was van Ossel, dan moet ook **Rossem**, dat pas later ontstond, hieronder begrepen worden.

A. Wauters stelt dat ook **Wolveterm** en **Imde** onder Ossel moeten begrepen worden.

Volgens hem werden **Wolveterm**, **Meuzegem**, **Imde** en **Rossem** van Ossel afgescheiden onder invloed van de plaatselijke feodale heren, die de diocesane overheid in de 12de eeuw er toe zouden hebben aangezet om deze vier kerken samen aan de **abdij van Dielegem** te schenken. Dit wordt bevestigd door het feit dat deze vier kerken samen tot het personaat⁹ van Onulfus van Wolveterm hebben behoord.

Een ander argument ten voordele van voornoemde stelling volgt uit de vaststelling dat, in tegenstelling tot Meise, het later zo voorname Wolveterm geen enkel appendicum heeft gehad. Het staat vast dat Meuzegem, Imde en Rossem net zoals Oppem, Amelgem of Nieuwenrode afhankelijkheden waren van Meise. In eerste instantie zou men veronderstellen dat de sinds eeuwen op het grondgebied van de schepenbank en de huidige gemeente Wolveterm gelegen gehuchten Meuzegem, Imde, Rossem en Westrode ook op parochiaal gebied onder de hoofdkerk van Wolveterm ressorteerden. Dit is echter nooit het geval geweest. Meuzegem, Imde en Rossem waren steeds zelfstandige parochies onafhankelijk

⁹ Personaat: een onafhankelijke parochie met een eigen kerkbeheer.

van de parochie Wolvertem en droegen officieel de titel “ecclesia de Meuseghem, ecclesia de Immethea, ecclesia de Rochem”.

Elk van de parochies vormde een lange smalle strook land met de kerk in de zuidhoek en het overgrote deel van het land in het noorden.

De verschillende parochies kwamen in de loop der tijd los van Ossel onder invloed van de plaatselijke feodale heren, voornamelijk voorzaten van de heer Onulfus. Londerzeel als laatste ontstane parochie, met zelfs nog in de 12de eeuw een groot gedeelte braakliggende gronden, bleef het langst afhankelijk van Ossel, tot 1139. Bij de bevestiging van voornoemde akte door paus Eugenius, in 1148, werd ook Londerzeel losgescheurd.

In 1139 kwam Ossel onder het patronaat van Affligem en werd zo gelijkgeschakeld met al de andere altaria. Zoals het Catularium van Affligem stelt: “collata est monasterio libera a personatu cum appenditio suo”.¹⁰

Dit fragment geeft de vroegere situatie weer van de parochie. Zij was een “eigenkerk”, onder het beheer van een lekenheer, die de persona er van was en een priester ter bediening in zijn plaats aanstelde. De akte uit 1139 verzwijgt hem eenvoudig, zoals de meeste dergelijke oorkonden. De naam van de kerkheer is echter gekend uit andere bescheiden.

De bisschop beweert de “ecclesia de Ossensele” uit “eigen welwillendheid” aan de abdij van Affligem te hebben geschonken maar verzwijgt de transactie die er noodgedwongen aan vooraf ging. Uit een akte van het volgende jaar die verband houdt met de afhankelijkheid Londerzeel vernemen we dat de persona, die haar eigen kerkrecht van Ossel en haar appendicium aan de abdij van Affligem overmaakte Albertus wordt genoemd. In voornoemde brief zegt Niklaas, bisschop van Kamerijk immers: “peticione nostratam Alberti, qui ante abbatiae proximior persona fuit...”¹¹ Het is niet duidelijk wie Albertus was. Uit de context kunnen we wel opmaken dat het noch een geestelijke, noch een leek was.

Van Albertus vererfde de abdij van Affligem tegelijkertijd met de overdracht een derde deel van de tienden. Dit was de aanzet voor de abdij om ook andere delen in te palmen. Een eerste deel verkreeg abt Robertus in 1220 van Margareta, zuster van ervvrouw van Dendermonde, die in een brief verklaart aan haar deel tienden te Ossel, dat zij zelf van derden had aangekocht, te verzaken¹² op voorwaarde dat er jaarlijks op haar sterfdag een “solemnele commemoratie” wordt gehouden. Een tweede deel kwam van de abdij van Grimbergen, die het aan Affligem afstond mits een jaarcyns van 3 deniers.

Dit wordt verwoord in een ongedateerde akte uit de 13de eeuw waardoor Affligem vanwege abt “Alboldus et consilio fratrum coram familiam ecclesia Grimbergensis ... tria bonaria terre

¹⁰ R.A.K.A. Archief van de abdij van Affligem, Liber Privi legorium, n° 4623, f°8 r°

¹¹ De Marneffe, Carte D’Affligem, p.399-400

¹² BEDA REGAUS: Bona, p. 339 - 340

apud Ossenzellam cum dubus garbis decime et curti quod ad ipsius allodium pertinebant”¹³ verkreeg.

Naast het kerkelijk goed bezat Affligem dus ook nog een hof en landerijen in “eigendom” (lees eigengoed) die zij verpachtte. Zo hield Roeland Pipenpoy, volgens Beda Regaus, in 1328 de tienden te Ossel in pacht “zyn leven gedurende”¹⁴.

De inventaris van het tiendendomein van de parochie Ossel ziet er als volgt uit voor 1139: Tweederden bevonden zich in leken handen; een eerste derde behoorde aan de persona, een tweede derde aan diversen, waarvan de abdijen van Affligem en Grimbergen na 1139 erfden. Het laatste derde, het Sint Janstiende, bleef behouden, voor de parochie Ossel. Dit is uitzonderlijk. Er is een algemene regel die stelt dat in de 12de eeuw doorgaans ook het gedeelte van de tienden van bij de stichting aan de parochie behorend, verloren ging.

Wellicht komt dit door de bijzondere positie van de parochie van Ossel als moederparochie van het gewest. Nadat de abdij van Affligem het patronaat te Ossel verwierf, verzamelde zij opnieuw alle tienden en beschikte er over op voorwaarde dat zij voor het onderhoud van het kerkgebouw instond.

II.1.3. De bediening

De abdij van Affligem heeft zich niet erg ingelaten met het parochieleven te Ossel. Het bleef voor de abdij slechts patronaat¹⁵ en geen incorporatie, zoals dit bij de Premonstratenzers wél vaak het geval was. De abdij stelde enkel de bedienaar aan en inde de tienden en de andere kerkelijke inkomsten. Meestal werden Ossel en Brussegem slechts door één pastoor bediend. In de 16de eeuw was de “Directorii ofte aenwysingen van ’t goddelijck officie ofte dienst”¹⁶ beurtelings geregeld.

Uit de verdeling van de tienden blijkt dat Ossel een derde deel van de tienden te Brussegem bleef ontvangen.

Wat het geestelijk leven betreft, schepte deze nogal ingewikkelde verdeling van het grondgebied in verschillende gehuchten en een vijftal parochies, tal van ongemakken, zowel voor de inwoners die te voet grote afstanden moesten afleggen om zich naar hun parochiekerk te begeven voor het bijwonen van de Zondagsmis en het ontvangen van de Sakramenten en begrafenissen, als voor de bedienaars die eveneens voor het bezoek aan de zieken en het toedienen aan huis van de Sakramenten grote afstanden te voet of met een gespan moesten afleggen.

¹³ R.A.K.A., carte van Affligem, n° 4623 f° 64 r°; Interessant is de opmerking van Beda Regaus over abt Alboldus “Ille abbas non occurit inter Praemonstratensis, ito ut credatur inter canonicos regulares fuisse et circa annum 1120 exoratum”. Wat verder onze aandacht vraagt is de vermelding: “coram familiam ecclesiae Grimbergensis”. Het is de enige keer dat er in het archief van de abdij sprake is van haar “familia”.

¹⁴ BEDA REGAUS: Bona, p. 340

¹⁵ Patronaat: een afhankelijke parochie onder toezicht van een moederparochie, een abdij.

¹⁶ P.A.: Ossel, Handschrift van pastoor Crommius volgens Pastoor van Zinnick.

Van daar bijvoorbeeld dat in 1786 grote tabellen werden opgemaakt met de “Indeling van de bancke van Bruysseghem in parochien”, met aanduiding van het aantal parochianen, van de afstanden tussen de huizen tot de kerken, enz.¹⁷ De kaart van 1777-78 van Generaal Ferraris is desbetreffend onnauwkeurig: waar in principe ieder huis een nummer moest krijgen dat naar de parochie verwijst op wiens grondgebied het stond, moet men vaststellen dat wat Brussegem en Ossel betreft, meerdere onjuistheden en onnauwkeurigheden gemaakt werden; deze kaart is dus wat dat betreft niet betrouwbaar.¹⁸

Als vroegere moederparochie en als oudste parochie in de streek, had Ossel steeds een eigen pastoor. Sinds de schenking van het patronaat aan de abdij van Affligem in 1139, werd de pastoor door de abt van deze abdij benoemd. Later tot op het einde van de 18de eeuw, wanneer deze voorgedragen benoeming door de aartsbisschop van Mechelen gebeurde, handelde deze laatste als abt van Affligem, daar sinds het midden van 16de eeuw en de oprichting van dit nieuwe bisdom, de bisschop van Mechelen steeds tevens abt van Affligem was. (1553) Het cartularium van de Abdij van Grimbergen, dat dagtekend van rond 1230, vermeldt de opeenvolgende pastoors tussen 1154 en 1227.

In de 15de en de 16de eeuw zijn de pastoorsnamen gekend dankzij verschillende archiefbronnen.

Naar aanleiding van de godsdienst oorlog en het gebrek aan priesters, kreeg Ossel na het overlijden van pastoor Joannes Van den Bossche in 1590 geen eigen pastoor meer, doch enkel nog een bedienaar of “deservitor” die te Wemmel, te Hamme of te Brussegem tevens pastoor was; deze verbleef eerst op de pastorij van Wemmel (1590-1591) dan op deze van Hamme (1592-1621), later op deze van Brussegem.

Van 1641 af kreeg Ossel opnieuw een eigen pastoor; deze was nochtans met de bediening van Brussegem gelast (“pastor van Ossel en deservitor van Brussegem”).

Jean-Paul Guilliams, van de Reguliere Kanunniken van de orde van Premontré van de abdij van Grimbergen, pastoor van Ossel en van Relegem benoemd in juli 1994, in september 1995 tevens benoemd tot pastoor van Brussegem. Deze parochie werd recent opgeheven. Voor wat betreft Wemmel werd hij in 2002 benoemd tot pastoor voor de Sint-Engelbertuskerk en in 2004 voor de Sint-Servaas kerk. In 2017 werd hij benoemd tot zonepastoor voor Wemmel. Hij bewoont vandaag de pastorie van Ossel en dit sinds 2016.

II. 2. De pastorie en pastorietauin

Bron:

- + Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: *Pastorie Sint-Jan-de-Doperparochie en pastorietauin* [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/40321> (geraadpleegd op 12 december 2017).
- + Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant, Beschermingsdossier DB000466, Pastorie van Ossel,

¹⁷ ARA SGB nr 1125/69.

¹⁸ Zo werd Linthout zonder onderscheid onder nr 46 – Brussegem parochie – gerangschikt, evenals het Hof te Suet dat nochtans parochiegebied Ossel is.

advies KCML (Lateur, P. 1974).

- + De Maegd, C. & Van Aerschot, S. 1975: *Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur, Vlaams-Brabant, Halle Vilvoorde*, Bouwen door de eeuwen heen 2N, Gent.
- + De Naeyer, A. 1932: Ossel, *Toerisme* 11, 139-141.
- + Deneef, R. 2011. *Historische tuinen en parken van Vlaanderen - Noordwestelijk Vlaams-Brabant: Affligem, Asse, Grimbergen, Kapelle-op-den-Bos, Londerzeel, Meise, Merchtem, Opwijk, Wemmel*, Brussel.

In het cijnsboek van de Abdij van Affligem opgemaakt in 1404 wordt vermeld dat de pastoor van Ossel een cijns dient te betalen van 2 stuivers en 2 cappuinen voor een stuk hofstede en ook nog cijns van 10 stuivers voor de plaats waar de schuur op staat. In 1787 was deze cijns verschuldigd op de “curehofstadt met het pastoreel huis” dat zich op 1 dagwand uitstreckte en 1 gulden 5 stuivers 6 penningen bedroeg.

In de telling van 1496 wordt er uitdrukkelijk melding gemaakt van een pastoriegebouw te Ossel.

In 1593 in de lijst van de vernielde hofsteden te Ossel, wordt er geen pastorie vermeld (wat wel het geval is voor deze van Brussegem). Dit gebouw zou bijgevolg in die tijd niet vernield geweest zijn in Ossel.

In 1622 trouwens, bij een eerste telling van de schouwen, komt onder Ossel de vermelding voor: “Jan Meert in het Cuerenhuys”. Het nog bestaande oude gebouw zou verpacht geweest zijn aan derden, daar, bij gebrek aan priesters, dezelfde priester Ossel en Brussegem moest bedienen, doch eerst in het Curenhuis van Hamme en later in dat van Brussegem verbleef. Dat was ongetwijfeld het geval in de tijd van pastoor Arnold Van Zinnick, die tot 1641 (jaar van zijn vertrek naar Merchtem) te Brussegem verbleef.

Te Brussegem werd er namelijk rond 1640 een nieuwe pastorijsgebouw (wellicht is de huidige pastorie een uitbreiding en verbouwing van deze vroegere pastorie). De pastoor van Ossel woonde dus te Brussegem en niet te Ossel, bij gebrek aan een pastorijsgebouw. Deze toestand duurde tot in het midden van de 18de eeuw. Vanaf die tijd bediende de pastoor van Ossel nog enkel zijn eigen parochie en kreeg Brussegem een eigen pastoor. Vandaar dat te Ossel waar vanaf dan de pastoor van Ossel zijn verblijf hield een nieuwe pastorijsgebouw werd gebouwd, dat er nu ook nog staat.

In 1642, bij de telling van de schouwen, werd te Ossel vermeld “de heer pastoir-3 schouwen”¹⁹. Het oude pastoriegebouw zal toen nog bestaan hebben en was blijkbaar opnieuw door zijn opvolger betrokken na het vertrek van pastoor Van Zinnick. Deze werd in 1641 opgevolgd door pastoor Salmier, “pastor van Ossel en desservitor van Brussegem”. In 1721, bij de verpachting van de cueregoederen van Ossel, wordt een stuk land van 100

¹⁹ ARA – Schepengriffie Bussegem, nr 1242, f° 193-216

roeden vermeld “daer het curenhuys heeft opgestaen”.²⁰ Toen verbleef de pastoor te Brussegem, namelijk pastoor Cuypers die er overleden is.

De pastorie van de Sint-Jan-de-Doperparochie werd naar verluidt gebouwd na of in 1758 in opdracht van pastoor **Joannes-Franciscus Montana**, geboren te Brussel, pastoor te Ossel benoemd in 1758, daarna tevens deken van het distrikt van Anderlecht en in 1805 overleden.²¹ (confer bewaarde, gedemonteerde gevelsteen)

Het gebouw is gelegen in een omstreeks 1850 in landschappelijke stijl aangelegde tuin.

De pastorie werd ingeplant aan de oude Opperzelestraat (heden de as Osselstraat – Kasteelstraat), die vertrok vanaf de heirbaan Brussel-Merchtem en door Ossel, over Amelgem naar Meise liep. Door de aanleg van de Brusselsesteenweg werd het historische wegenpatroon doorsneden en werd de pastorie fysiek gescheiden van de ten oosten gelegen kerk.

De pastorie beantwoordt aan het klassieke model van de 18de-eeuwse pastorieën, waarbij ook de schikking typisch is voor de 18de-eeuwse landelijke herenhuizen, namelijk het principe van 'vivre entre cour et jardin', met een grote achtertuin (24 are) en een kleine voortuin (7 are) of cour, die oorspronkelijk door twee kleine dienstgebouwen werd geflankeerd. Deze gebouwen werden later afgebroken.

III. 9: Uittreksel uit de kaart van Ferraris 1771-1778

<http://www.geopunt.be> Op deze kaart is nog duidelijk het principe te zien van 'vivre entre cour et jardin'. De voortuin was toen een koer geflankeerd door het hoofdgebouw en twee losstaande bijgebouwen.

Het hoofdgebouw en de kerk lagen toen aan weerszijden van de zelfde weg.

Onderaan rechts is de Molenbeek van Hamelgem te zien die verder doorloopt tot in Amelgem.

²⁰ ARA – Schepengriffie Bussegem, nr 1225/1 – 3 juli 1721

²¹ - behoorde tot een begoede brusselse familie, liet de pastorie van Ossel in 1758 herbouwen en in 1779 de kerk vergroten en door de Aartsbisschop de Franckenberg (25-8-1779) dat jaar consacreren. (jaartal boven de ingang van het koor en buiten, rechts van de kerkdeur, steen met opschrift)

In 1787 vermeldt deze laatste “achter het pastoreel huys tot eygen gebruik de cuerehoffstadt met het pastoreel huys, een dagwand”²² onder de goederen behorende tot de pastorij.

Bij de pastorele goederen tot eigen gebruik van de pastoor, hoorden nog in 1787 twee vijverkens en een weideken tussen huis en de beek gelegen, alles 1 dagwand 20 roeden groot, alsmede de “opstal of voorvange” tussen het pastoraal huis en de straat, en belast met een cijns van 1 gulden 9 stuivers aan de Prins van Grimbergen.

De heer van Oppersele lichtte ook nog een cijns van 3 stuivers en 6 penningen op de “curehoffstadt en het pastoreel huis”. (1787)

Pastoor-Deken Montana ontkwam niet aan de gebeurtenissen van 1792 en 1794; zijn confrater, pastoor Heylen te Grimbergen²³, verhaalt hoe hij reeds bij de eerste franse inval van 1792 geconfronteerd werd met franse militairen. Bij de tweede inval en veldtocht van de Fransen in juni 1794, vluchtte pastoor Montana nog volgens de kroniek van pastoor Heylen buiten de pastorie. Hij vond zijn interieur volledig beschadigd terug.

Het is niet geweten waar Franciscus Montana, de Osselse pastoor verbleef wanneer hij in de jaren 1797 tot 1802 moest onderduiken: zoals de meeste belgische priesters had hij geweigerd zijn eed van haat aan de monarchie en trouw aan de Franse Republiek af te leggen. De kerk bleef gedurende vijf jaar gesloten, de beide klokken werden naar beneden gehaald en weggevoerd om versmolten te worden.

Het Cuerenhuis werd als nationaal goed door de Franse Staat in beslag genomen en te koop gesteld, doch de verkoop ging waarschijnlijk niet door. Er bestaat wel een aanplakbrief nr 487, artikel 15 (inventaris nr 181) en een andere affiche nr 552, artikels 8-9-10 (inventaris nr 205), met betrekking tot de verkoop van het “cuerehuis”.²⁴

De kadastrale legger van 1835 vermeldt de pastorie als eigendom van de pastoor, nu vanaf 1802 al de nationale goederen terug geschonken werden aan hun vroegere gebruikers; dit werd door het Hof van Cassatie in 1843 bevestigd. Nochtans heeft het zelfde Hof in 1885 een arrest in tegenovergestelde zin gewezen, luidens hetwelk al deze goederen eigendom geworden zijn van de gemeenten. De kadastrale legger van 1855 vermeldde reeds deze pastorij als eigendom van de gemeente.

De laatste decenia werd de pastorie niet steeds bewoond door de priester van Ossel. Roger Croegaert, Bisdompriester van Antwerpen, later deken van Laken, woonde er van 1991 tot 1999. Daarna nam pater Emile Huysmans, scheutist, zijn intrek in de pastorie en woonde er van 2000 tot 2014. De pastorie stond leeg tussen 2014 en 2016. De pastorie werd gerenoveerd van december 2015 tot april 2016, vooraleer de huidige pastoor Gilliams er kwam wonen.

Begin december 2015 werd gestart met het vrijmaken van de houten vloeren op de 1ste verdieping; overal werd het oude behang verwijderd, de oude keuken, de sanitaire en elektrische leidingen, convectoren, enz. afgebroken. Het gebouw was eind december volledig leeggemaakt. In overleg met Onroerend Erfgoed, werden voor de uit te voeren

²² ARA – Rekenkamer – register nr 46791

²³ Kroniek van Norbertus Heylen, Norbertijn en pastoor van Grimbergen (1795-1818), gedigitaliseerde versie van het handschrift, archiefnummer AAG II 39, Grimbergen, 2007

²⁴ - ARA – Vente des biens nationaux

werken een aantal keuzes gemaakt en werd op 22 december 2015 de vergunning ontvangen om de geplande werken uit te voeren.

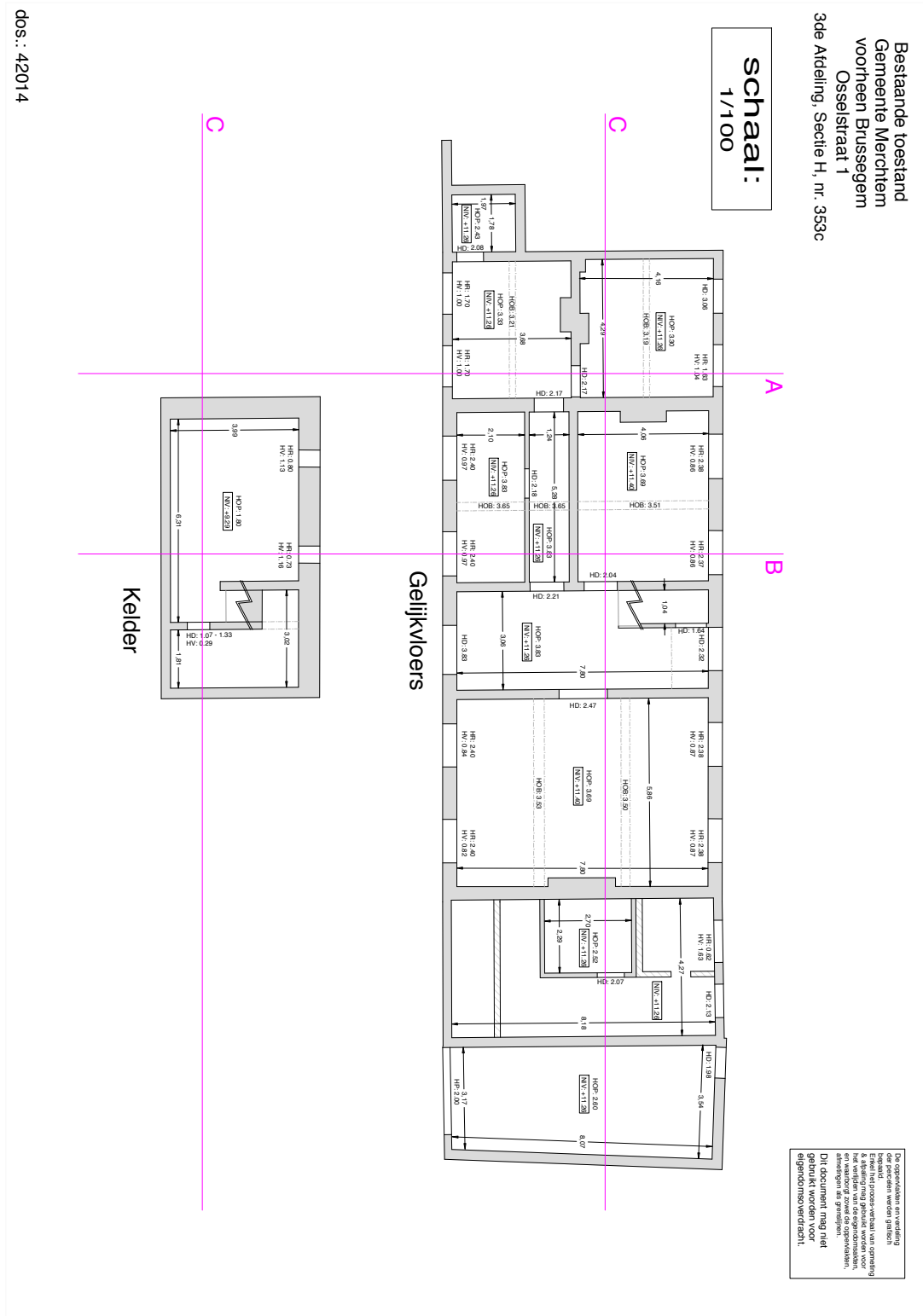
De zolder werd thermisch geïsoleerd, de houten vloeren op de 1ste verdieping vrijgemaakt, geschuurd en behandeld. Het pleisterwerk van de wanden op het gelijkvloers zijn, waar nodig bijgewerkt. Het parket in de grote woonkamer is schoongemaakt en geboend. Een nieuwe elektrische, sanitaire en verwarmingsinstallatie werd geplaatst. Het gebouw is aan het gasnet aangesloten en in het hele gebouw werden nieuwe verlichtingsarmaturen voorzien. De gelijkvloers werd voorzien van een toilet toegankelijk voor rolstoelgebruikers. Er werd een nieuwe keuken ingericht. Op de 1ste verdieping werd een douchekamer en een toilet geïnstalleerd. Door een verhoogde vloer aan te brengen konden de buizen aangebracht worden zonder bestaande vloeren open te breken.

De dakgoten aan de voor- en achtergevel zijn vervangen. De dakkapellen zijn hersteld. De regenwaterafvoeren aan de voorgevel zijn aangesloten op het waterafvoersysteem. De nieuwe ramen op de eerste verdieping van de achtergevel zijn op maat vervaardigd, met een gelijkaardig uitzicht als deze van de ramen aan de voorgevel en verder conform aan de instructies van de consultants van Onroerend Erfgoed. De ramen aan de voorgevel en in de keuken zijn wel behouden en, waar nodig, hersteld; de enkele beglazing werd vervangen door een gelaagde beglazing met betere thermische en akoestische eigenschappen. De rolluiken zijn hersteld, de ramen en deuren zijn op advies van de politie meer inbraakveilig gemaakt.

In het hele gebouw zijn schilderwerken uitgevoerd van plafonds, wanden, deuren, trappen, lambriseringen, plinten, rolluikkasten, enz. De voortuin is heraangelegd met onder meer de inrichting van een aantal parkeerplaatsen dmv van grasdallen en het herstellen van de inkompoort, zoals voorgesteld door Onroerend Erfgoed Vlaams-Brabant.

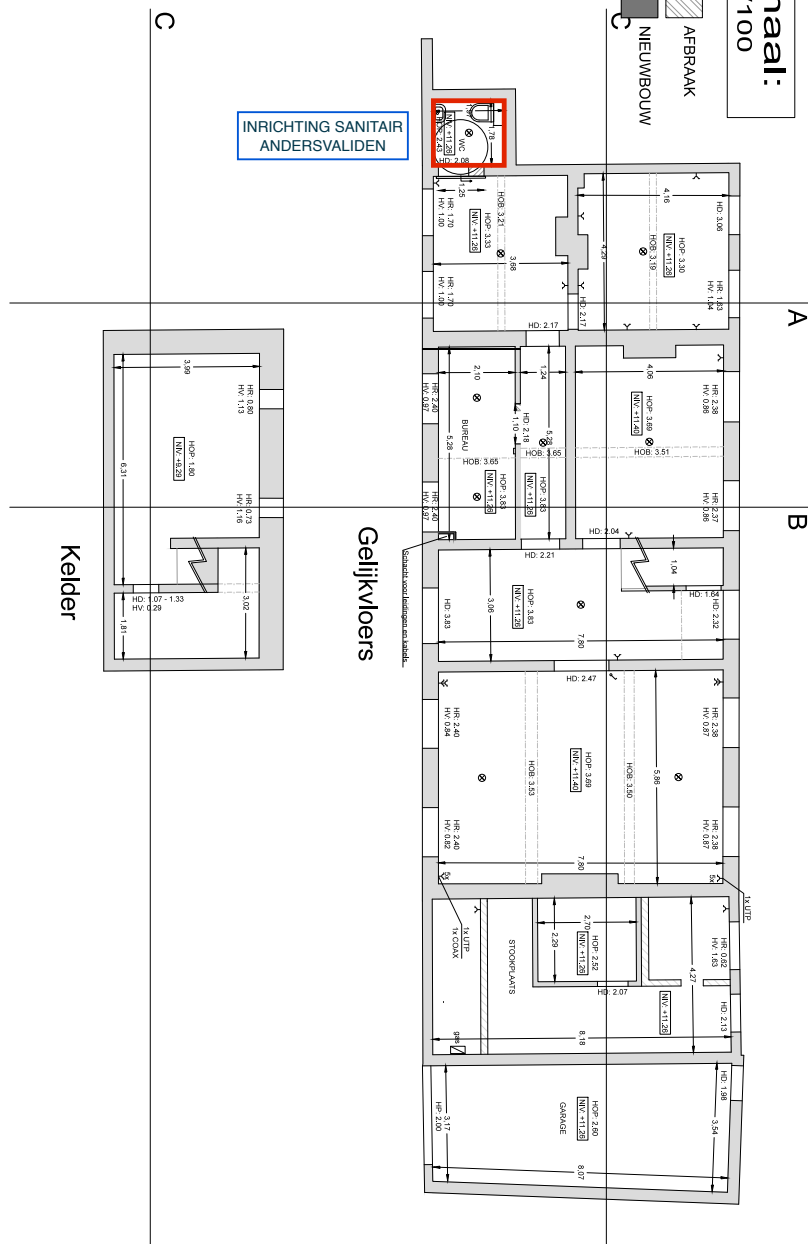
Eind april 2016 werden de werken beëindigd en is de pastorie in gebruik genomen.

Er werden geen structurele verbouwingen uitgevoerd.

III. 10: Plan kelder en gelijkvloers, toestand voor de herinrichting van 2016.

Schaal:
1/100

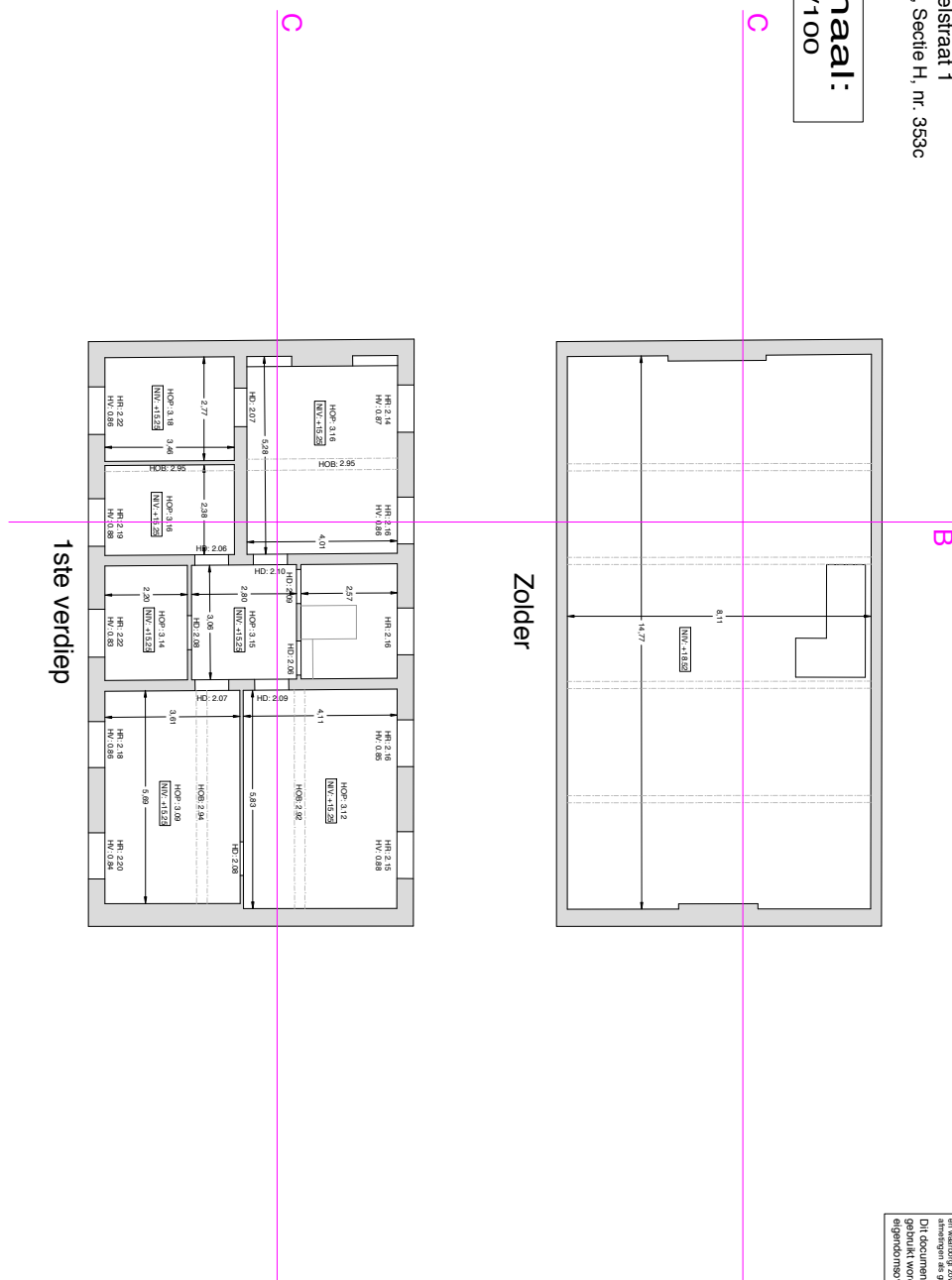
Dit document mag niet gebruikt worden voor eigendomsverdracht.

III. 11: Plan kelder en gelijkvloers nieuwe toestand na de herinrichting in 2016.

Bestaande toestand
Gemeente Merchem
voorheen Brussegem
Osselstraat 1
3de Afdeling, Sectie H, nr. 353c

schaal:
1/100

dos.: 42014

De opvattingen en verdeling
der periclen werden gatisch
bepraaid.
Eenel na proos-verbaal van omtien
& albeding na gebruik, worden voor
het verlijen van de elgendomstaken,
en waorvoor zowel de opvattingen,
atmetgen als gereijnen.

III. 12: Plan verdieping en zolder, toestand voor de herinrichting van 2016.

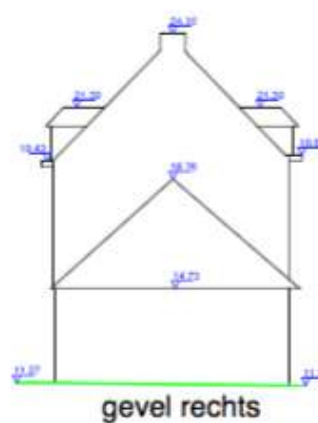
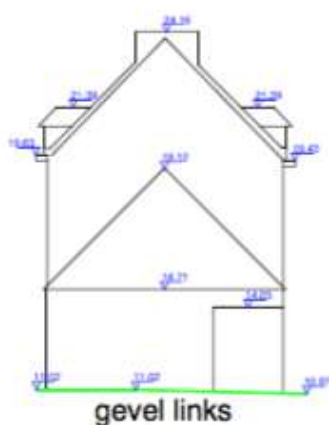
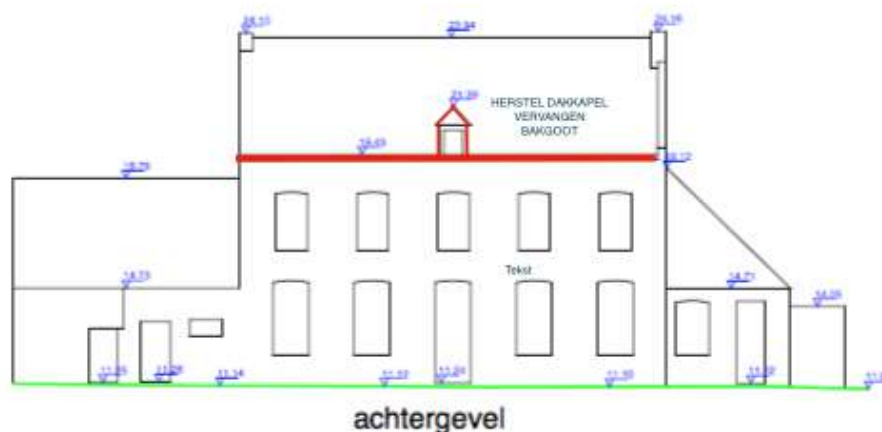
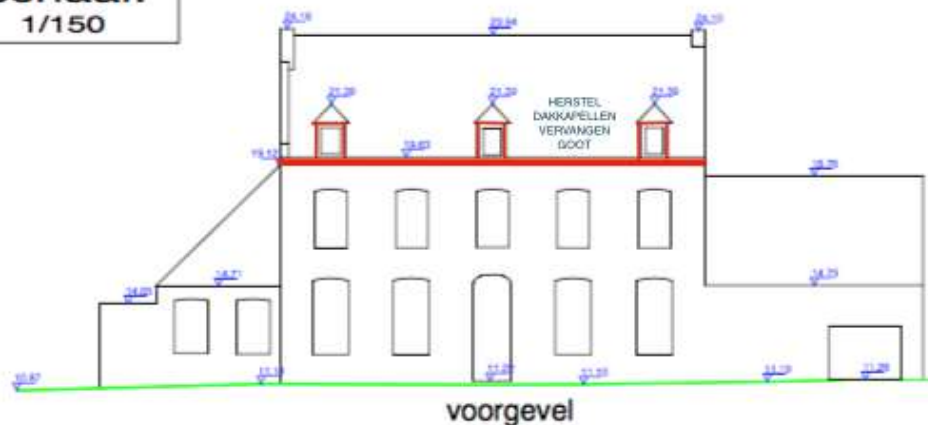

III. 13: Plan verdieping en zolder, toestand na de herinrichting van 2016.

Gemeente Merchtem
voorheen Brussegem
Osselstraat 1
3de Afdeling, Sectie H, nr. 353c

schaal:
1/150

De opmerkingen en veranderingen
van het project worden getuigd
tegenwoordig.
Het document mag niet
gebruikt worden voor
eigendomsverdracht.

dos.: 41154

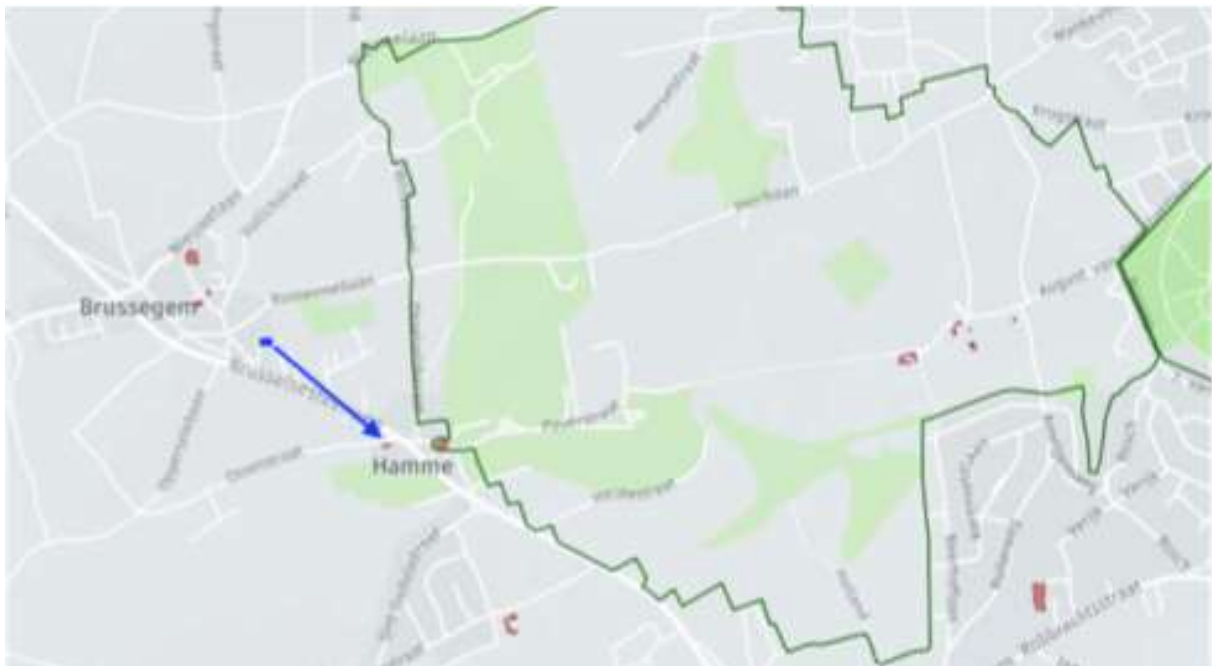
III. 14: Gevels met aanduiding van de renovatiewerken aan het exterieur in 2016.

HOOFDSTUK III. BESCHRIJVING EN INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN VAN HET ONROEREND ERFGOED.

III.1. Algemene beschrijving / typering en ruimtelijke context

III.1.1. Ruimtelijke context

De pastorie is gelegen in de Brabantse Kouters en behoort net niet tot de ankerplaats waartoe de kerk van Ossel wel behoort.

III. 15: De kerk behoort wel, de pastorie niet tot de ankerplaats.
<http://www.geopunt.be>

III.1.2. Beschrijving van de pastorie

18de-eeuwse pastorie, opgevat als een dubbelhuis van vijf traveeën en twee bouwlagen onder een zadeldak (leien, nok evenwijdig aan de straat) met klokkenruitertje en aan de noordzijde drie houten dakkapellen onder leien schilddakjes bekroond met een piron en aan de zuidzijde één houten dakkapel.

Het hoofdvolume wordt geflankeerd door twee éénlaagse bijgebouwtjes van twee traveeën, rechts onder pannen zadeldak (vergroot), links onder half schilddak bedekt met natuurleien. Het metselwerk van de noordelijke gevel van de westelijke aanbouw is uitgevoerd in kruisverband net zoals het hoofdgebouw. Het metselwerk loopt perfect over in het metselwerk van de pastorie wat er op wijst dat dit aanbouwtje tegelijk met de pastorie werd opgetrokken. Het metselwerk van de dichtgemetselde raamopeningen is uitgevoerd in halfsteensverband en in een type baksteen dat verschilt van dat van het gebouw zelf. Dit

metselwerk is vermoedelijk van latere datum. Ook de zuidelijke gevel van de westelijke aanbouw is van vermoedelijk later gebouwd dan de achtergevel van de pastorie.

Het metselwerk van het oostelijke bijgebouw onder leien schilddak is uitgevoerd in kruisverband en loopt perfect over in het metselwerkverband van de pastorie wat er op wijst dat ook dit aanbouwje tegelijk met de pastorie werd opgetrokken.

Het kleinere aanbouwje waar vandaag het sanitair voor andersvalieden is ondergebracht werd later gebouwd maar dateert van voor de herinrichtingswerken van 2016.

Het gaat hier om een verankerde baksteenbouw met een vernieuwde onderbouw in breuksteen, ter vervanging van de oorspronkelijke ijzerzandsteen.

Steekboogvensters in een met negblokken verrijkte kalkzandstenen omlijsting met vernieuwde lekdrempels van blauwe hardsteen zowel in het hoofdgebouw als in de aanbouwjes; op de tweede bouwlaag gecementeerde omlijstingen. Bij een aantal ramen in de zuidelijke gevel bleven de originele raamdorpels in kalkzandsteen bewaard.

De vensters op de benedenverdieping waren oorspronkelijk beluikt (zie bewaarde luikduimen); het schrijnwerk is vernieuwd.

Spiegelboogdeur in een brede geprofileerde omlijsting van blauwe hardsteen verfraaid met neuten, imposten, sluitsteen en bekronende druiplijst; bovenlicht van de deur ingevuld met decoratief glas in lood.

Zijgevels met links gecementeerde aandaken met een bewaard schouderstuk. Achtergevel met gelijke gevelopbouw als de voorgevel met op de gelijkvloerse verdieping getoogde muuropeningen in een kalkzandstenen omlijsting met negblokken en bewaarde luikduimen bij de vensters. Volledig gecementeerde bovenverdieping.

Typische plattegrond van een dubbelhuis met centrale gang tussen voor- en achtergevel.

De inkomhal bewaart de oorspronkelijke tegelvloer in zwarte en witte marmer, evenals de met een marmerimitatie beschilderde houten trap.

De leefruimte aan de rechterzijde van de hal is voorzien van een parketvloer en een bewaarde vleugel deur in een classicerende omlijsting. Aan de linkerzijde verdeelt een gang de ruimte tussen voor- en achtergevel in meerdere kamers. In de kamer aan de tuinzijde bevindt zich een bewaarde schouw met op de schouwboezem de passiesymbolen en een schilderij van de gekruisigde Christus, afkomstig uit de kerk van Ossel. Onder deze kamer bevindt zich een via een natuurstenen trap bereikbare, tongewelfde kelder van één travee. Op de bovenverdieping enkele bewaarde houten vloeren, deuren met imitatiemarmerbeschildering, schouwen en stucwerk. Zolderverdieping onder bewaard dakgebinte met telmerken en pen- en gatverbindingen.

III.1.3. Beschrijving van de pastorietuin

De tuin bestaat uit een ruime achtertuin en een kleine voortuin, die oorspronkelijk een door dienstgebouwen geflankeerd ere-erf vormde. De tuin is aan de straatzijde afgesloten door een beukenhaag en een giet- en smeedijzeren hekken.

De inventarisatie van de tuin dateert van 2007. De geregistreerde elementen waren anno

2015 nog bewaard maar de voortuin werd heraangelegd in 2016 in overleg met Onroerend Erfgoed.

De *voortuin* bestaat uit gazon met een blauwe spar (*Picea pungens* 'Glauc') die er nu nog steeds staat. Enkele struikmassieven, onder meer geel gevlekte aucuba (*Aucuba japonica* 'Variegata') werden bij de heraanleg verwijderd. De voortuin was eerder schuin doorsneden door een pad van cementtegels, en een kleine met grind verharde parking.

Bij de heraanleg van de voortuin in 2016 werden de cementtegels van het pad vervangen door kasseien en werd de parking uitgebreid met een extra plaats in grasdallen.

De *achtertuin* wordt aan de oost- en westzijde begrensd door een gemetselde muur die voor de helft is ingestort aan de westelijke zijde. Aan de oostelijke zijde werd het eerste deel van de met steunberen verstevigde muur verwijderd en buikt het overige gedeelte uit. Aan de zuidzijde gaat de tuin over in een bosje.

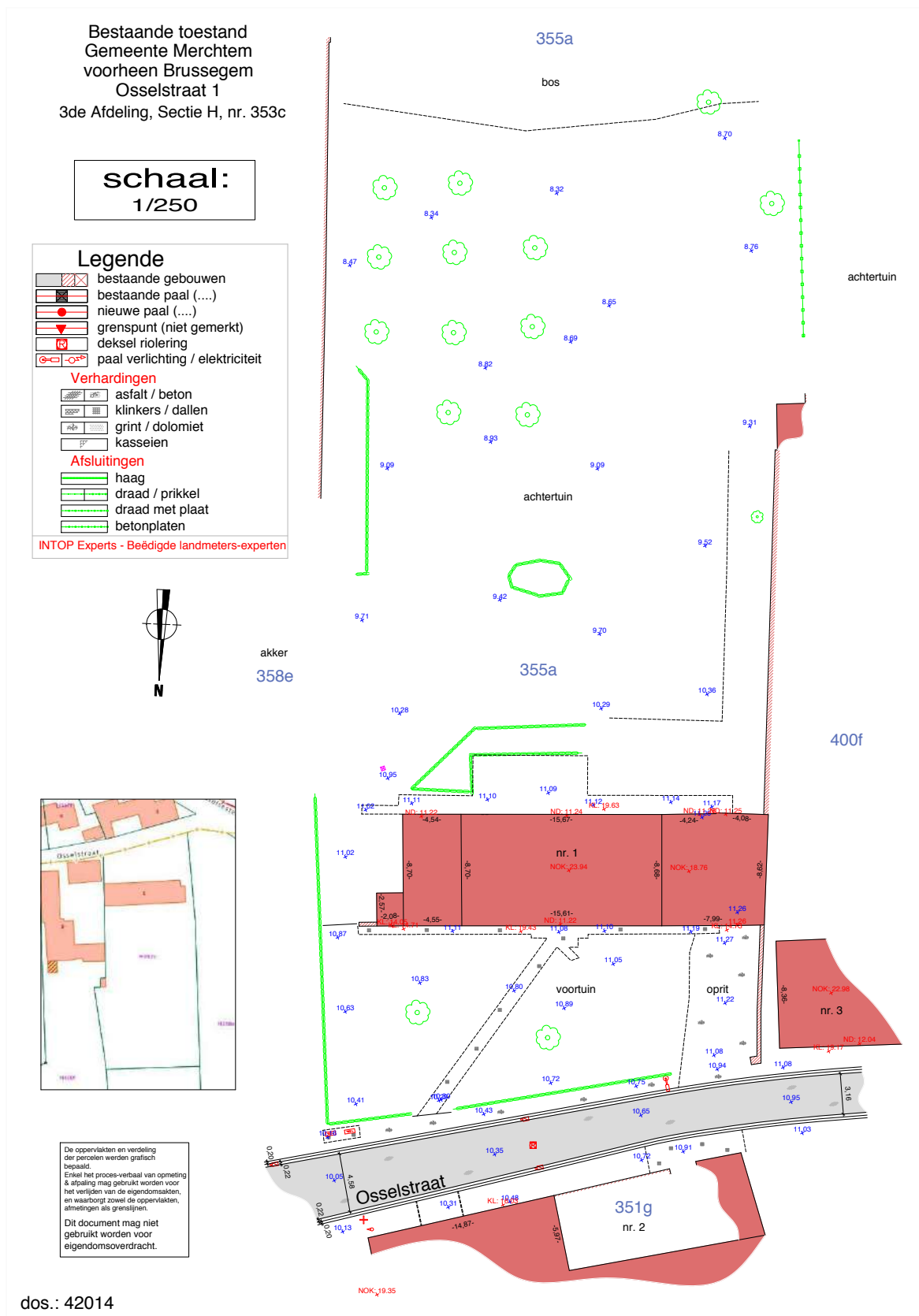
Een kwart van de achtertuin wordt door halfstammige appel- en kersenbomen in beslag genomen. De rest is open gazon.

Deze achtertuin trekt de aandacht niet alleen door zijn fraaie, goed onderhouden borders van struiken en vaste planten, met bijvoorbeeld contrasten tussen bruinbladige weigela (*Weigela florida* 'Purpurea') en geelbladige Japanse kardinaalsmuts (*Euonymus japonicus* 'Aureus').

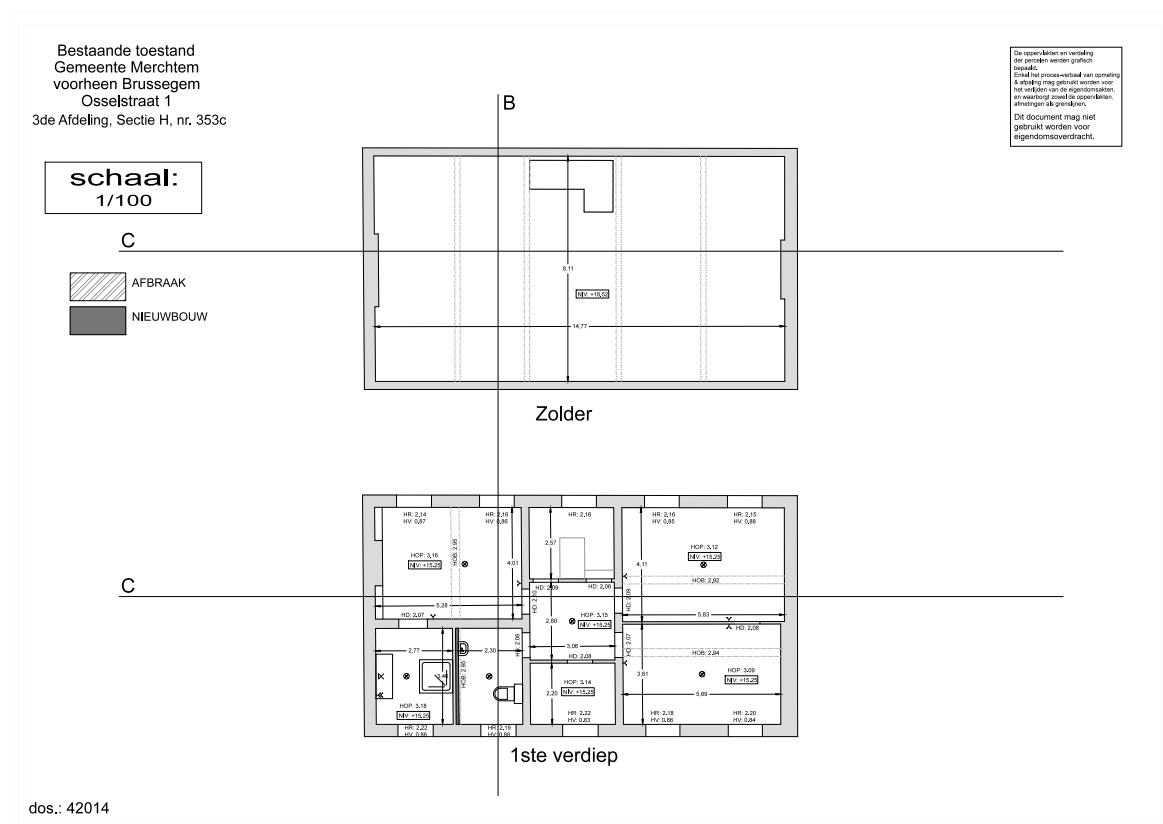
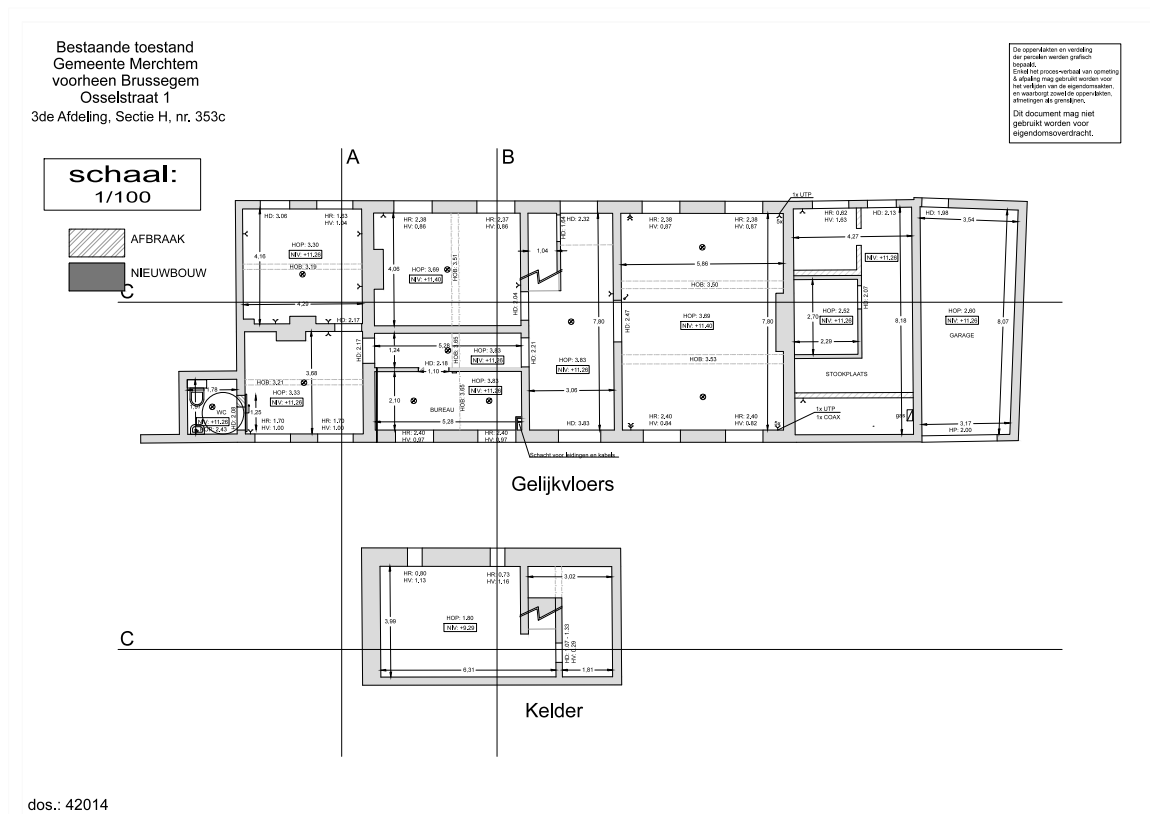
Ooit is er aan het microreliëf gesleuteld.

Het centrale gedeelte werd lichtjes concaaf gelegd en met de uitgeschulpte grond werden in de zuidwesthoek van de tuin twee heuveltjes aangelegd, waarop twee bruine beuken (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea') werden geplant. Dit is een uiterst bescheiden variant op de 19de-eeuwse landschappelijke stijl. Een concaaf terrein lijkt groter dan eenzelfde bolle of vlakke oppervlakte en deze techniek werd tot een stuk in de 20ste eeuw veelvuldig geprezen en toegepast. Te oordelen naar de stamomtrekken van de beuken (respectievelijk 384 en 372 cm) dateert deze aanleg van rond 1850. In het jaar 2007 verkeerden deze beuken reeds in een vergevorderde staat van aftakeling. Eén van de beuken werd recent gerooid. In de lente van 2018 zal een nieuwe beuk worden aangeplant.

III.1.4. Opmetingsplannen

III. 16. Inplantingsplan 2016

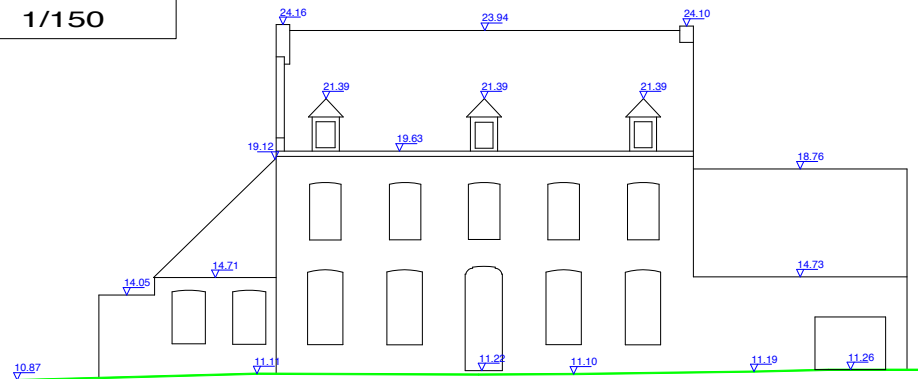
III. 17. Plannen met aanduiding van de herinrichtingswerken van 2016.

Bestaande toestand
Gemeente Merchtem
voorheen Brussegem
Osselstraat 1
3de Afdeling, Sectie H, nr. 353c

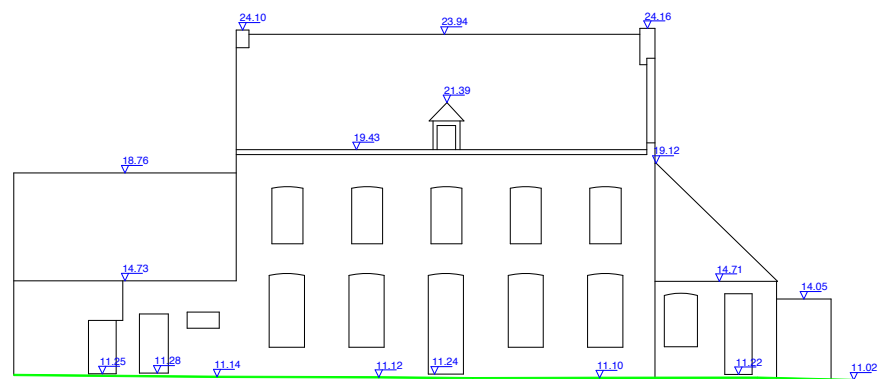
schaal:
1/150

De oppervlakten en verdeling
der percelen werden grafisch
bepaald.
Enkel het proces-verbaal van opmeting
& alpming mag gebruikt worden voor
het verkrijgen van de eigendomsakten,
en waarborgt zowel de oppervlakten,
afmetingen als grenslijnen.

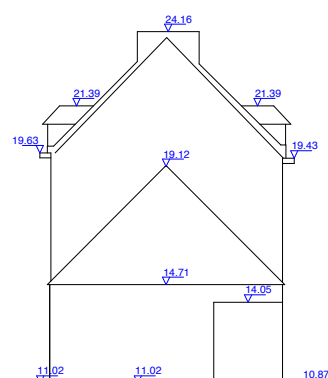
Dit document mag niet
gebruikt worden voor
eigendomsverdracht.

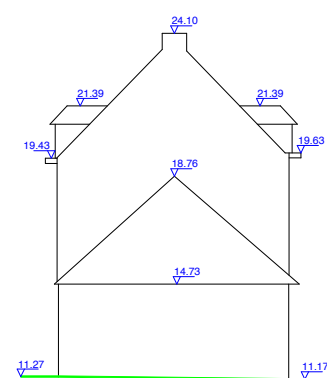
voorgevel

achtergevel

gevel links

gevel rechts

dos.: 41154

III. 18. Opmeting gevels in 2016.

Bestaande toestand
Gemeente Merchtem
voorheen Brussegem
Osselstraat 1
3de Afdeling, Sectie H, nr. 353c

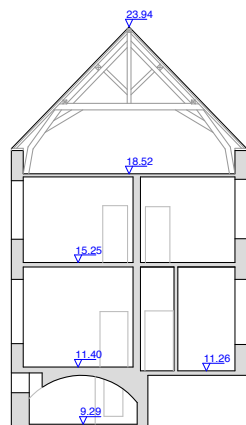
schaal:
1/150

De oppervlakten en verdeling
der percelen werden grafisch
bepaald.
Enkel het proces-verbaal van opmeting
& alpming mag gebruikt worden voor
het verlijden van de eigendomsakten,
en waarborgt zowel de oppervlakten,
afmetingen als grenslijnen.

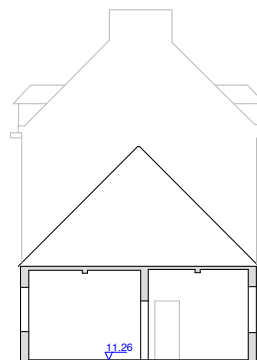
Dit document mag niet
gebruikt worden voor
eigendomsoverdracht.

snede C

snede B

snede A

dos.: 41154

III. 19. Doorsnedes in 2016

III.2. Inventaris van de erfgoedelementen

III.2.1. Bouwkundige inventaris van het exterieur van de pastorie

Deze beschrijving is deels gebaseerd op het inspectierapport B-43/20629/2010/ext van Monumentenwacht en werd geactualiseerd naar de huidige situatie.

Dakbedekkingen

Het hoofddak is een *zadeldak* met de nok evenwijdig aan de straat met *klokruitertje* en drie *houten dakkapellen* onder *leien* schilddakjes bekroond met een *piron* in het noordelijke dakvlak en één dakkapel in het zuidelijke dakvlak. De dakvlakken van het hoofddak zijn bedekt met genagelde antracietkleurige natuurleien die in goede staat zijn. Ze liggen over het algemeen op hun plaats. Zeer plaatselijk komen er enkele beschadigde leien voor. De nokpannen bestaan uit geglaazuurde gebakken aarde en zijn in goede staat.

De bakgoten werden volledig vernieuwd in 2016.

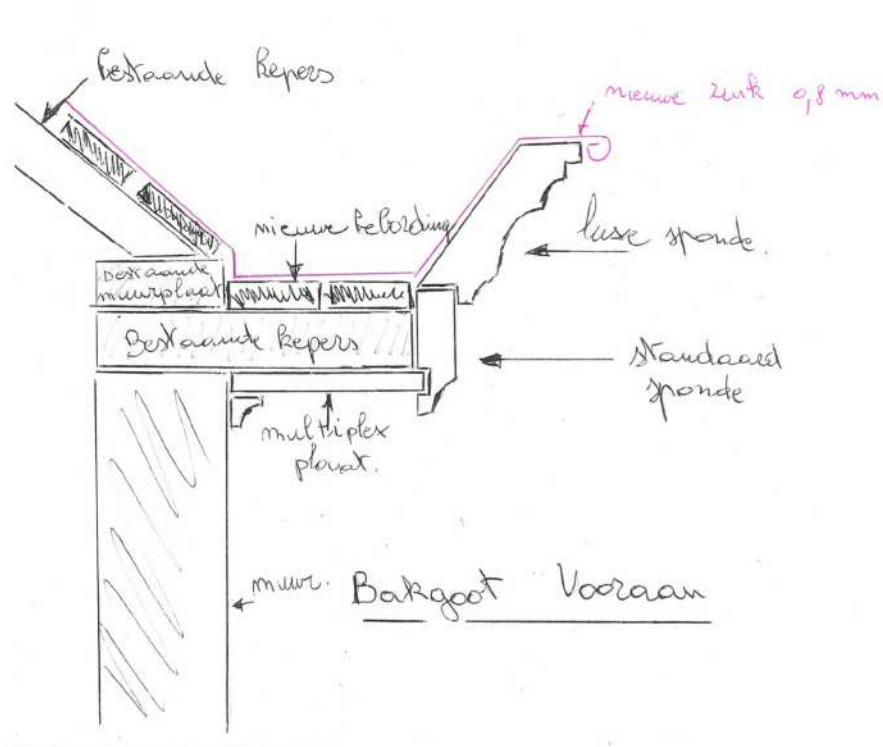
III. 20a & 20b. Noordelijke gevel

III. 21a Zuidelijke gevel

III. 21b. Zuidelijke gevel – westelijk bijgebouw

III. 22. Schets van de nieuwe bakgoot thv de voorgevel door Bruno Schoonjans

III. 23a & 23b. Situatie thv dakkapel in de zuidelijke gevel– renovatiewerken in 2016

III. 24a & 24b. Situatie thv dakkapel in de zuidelijke gevel – renovatiewerken in 2016

III. 25a & 25b. Situatie thv dakkapel – Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

III. 26a & 26b. Situatie thv dakkapel – Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

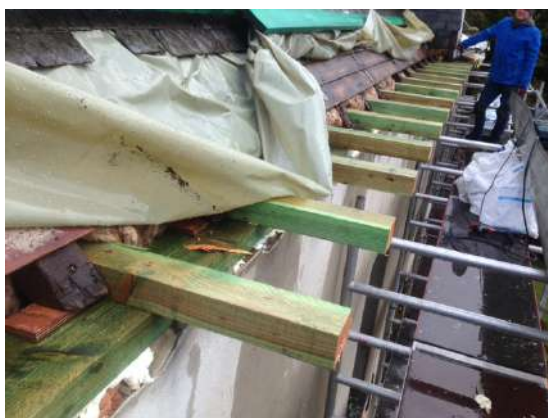
III. 27a & 27b. Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

III. 28a & 28b. Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

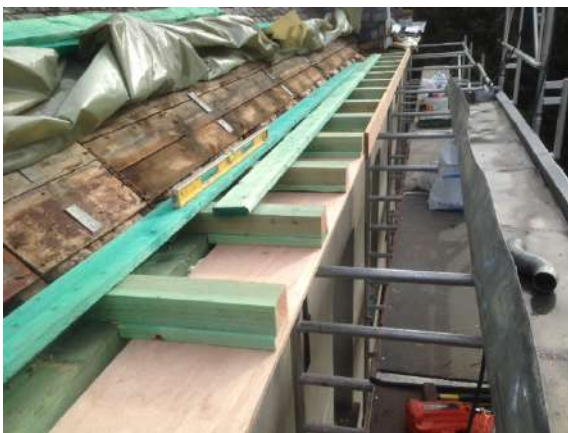
III. 29a & 29b. Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

III. 30a & 30b. Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

III. 31a & 31b. Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

III. 32a & 32b. Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

III. 33a & 33b. Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

III. 34a & 34b. Bakgoot in de zuidelijke gevel - renovatiewerken in 2016

III. 35a & 35b. Bakgoot in de zuidelijke gevel – vernieuwde dakkapel renovatiewerken in 2016

Alle *houten dakkapellen* zijn bedekt met genagelde natuurleien op de wangen en de daken. Het ingedekt hoekkeperlood aan de voorzijde van de dakkapellen werd vervangen.

De loden mutsen onder de koperen *pirons* van de drie dakkapellen in het noordelijke dakvlak zijn verweerd, maar liggen nog op hun plaats. De nokpannen zijn nog goed, de cementering tussen de pannen werd hersteld.

In 2016 werd het houten schrijnwerk rondom de luiken vervangen net zoals de loden slabben in de aansluiting tussen het schrijnwerk en de leien.

De houten structuren aan de binnenzijde van de dakkapellen zijn in goede staat en zitten constructief nog keurig in elkaar. De zinken kilgoten werden vervangen.

III. 36a & 36b. Meest oostelijk dakkapel in de noordelijke gevel

III. 37a & 37b. Middelste dakkapel in de noordelijke gevel

III. 38. Meest westelijk dakkapel in de noordelijke gevel. III. 39. Dakkapel in het zuidelijke dakvlak.

Het hoofdvolume wordt geflankeerd door twee éénlaagse bijgebouwtjes van twee traveeën, rechts onder pannen zadeldak (vergroot), links onder half schilddak (leien). De oostelijke aanbouw werd uitgebreid met een éénlaags bijgebouwtje onder plat dak.

Het dakvlak van de westelijke aanbouw bestaat uit oude Boomse pannen, deze zijn historisch waardevol en worden best behouden.

De oude Boomse pannen vertonen sporen van verwerking (vooral ter hoogte van de ophanging). Op verspreide plaatsen doorheen het dak van de westelijke aanbouw komen pannen voor met een afschilferend oppervlak, gebroken hoekjes en mosvorming.

De cementering tussen de pannen onderling vertoont scheurvorming en is plaatselijk verdwenen.

De nok bestaat uit gebakken aarden nokpannen. Deze zijn in redelijke staat. Plaatselijk is de oppervlaktelaag verweerd. Het onderlinge voegwerk van de nokpannen is gebarsten en plaatselijk uitgevallen.

De uitgeschoven en ontbrekende pannen werden herlegd tijdens de renovatiewerken van 2016. De bestaande pannen werden hergebruikt. Het onderlinge voegwerk tussen de nokpannen werd hersteld. Dit vraagt verdere opvolging.

De aansluitingen met de westelijke gevel van het hoofdgebouw werden vernieuwd en de slabben ingewerkt in het voegwerk van het baksteenmetselwerk;

Ingerotte panlatten werden indien mogelijk vervangen.

De topgevelbeëindiging is aan de westelijke zijde uitgevoerd met cementering. Deze is in slechte staat, vertoont scheurvorming en komt plaatselijk los.

III. 40a en 40b. Aansluiting van het westelijke bijgebouw met de westelijke gevel van het hoofdgebouw.

Het dakvlak van de oostelijke aanbouw is bedekt met genagelde antracietkleurige natuurleien van goede kwaliteit. Ze zijn in goede staat en liggen op hun plaats.

De noordbomen van de oostelijke aanbouw zijn afgewerkt door middel van ingevlochten hoekkeperlood. Dit is in goede staat en zit op zijn plaats.

III. 41a & 41b. Oostelijke aanbouw

De topgevelbeëindiging aan de oostelijke zijde werd voor wat betreft de bovenste rand eveneens uitgevoerd met cementering en komt eveneens los. Onder de losgekomen cementering is het originele vlechtwerk zichtbaar.

III. 42a & 42b. Oostelijke topgevelbeëindiging – De schoorsteen is onstabiel.

III. 43a Links: Oostelijke zijgevel met gecementeerd aandoek met bewaard schouderstuk –

III. 43b Rechts: Gebarsten cementering thv aansluiting van het dak tegen de topgevel – foto Monumentenwacht 2010

De aansluiting tussen het dak boven de oostelijke aanbouw en de oostelijke gevel van het

hoofdgebouw werd met ingevlochten loden slabben uitgevoerd en zit op zijn plaats. De erover geplooiden loden slabben en hun cementering zijn in goede staat.

III. 44 Noordelijke aansluiting van het dak van het oostelijke bijgebouw tegen de oostelijke zijgevel

III. 45 Zuidelijke aansluiting van het dak van het oostelijke bijgebouw tegen de oostelijke zijgevel

Dakdoorbrekingen

Klokkenruitertje

Het klokkenruitertje bestaat uit twee metalen steunen en een schilddakje. Het klokje werd voorlopig gedemonteerd. De constructie van het klokruitertje is instabiel en ter hoogte van de aansluiting met het dak is er een lek.

III. 46 Klokkenruitertje

III. 47 - Vlekvorming door insijpelend regenwater thv het klokkenruitertje.

Schoorstenen (bovendaks)

De westelijke gemetselde schouw is in goede staat. Het baksteenmetselwerk, voegwerk en de loodaansluiting met de leien zitten op hun plaats.

De oostelijke gemetselde schouw is uitgevoerd in een baksteen en baksteenverband dat verschilt van het metselwerk van de muren. Deze schouw vertoont aan de bovenzijde in het metselwerk horizontale scheurvorming. De cementering vertoont in de aansluiting met de schouwpotten en in de aansluiting met de leien scheurvorming en komt plaatselijk los.

III. 48. Schade aan de oostelijke schouw. Monumentenwacht 2010

Dakstructuur + Zolder

De *zolderverdieping van de pastorie* bevindt zich onder een bewaard houten dakgebinte met telmerken en pen- en gatverbindingen. De kap bestaat uit een eikenhouten hoofdstructuur samengesteld uit vier spanten.

Deze spanten zijn in goede staat en vertonen geen structurele gebreken. De windverbanden zitten op hun plaats en de houtverbindingen sluiten bij elkaar aan.

Per dakvlak werden er twee gordingen aangebracht. In het zuidelijke en noordelijke dakvlak vertonen de hoogste gordingen ter hoogte van hun oostelijke inklemming sporen van inrottingen.

III. 49a tem 49j. Dakstructuur en zolder

De nokbalk is in goede staat. Indien de bebording nog aanwezig is, is deze niet meer te inspecteren door het aanbrengen van isolatiedekens. De muurplaten zijn aan de zuidelijke zijde vrij recent vervangen door naaldhout. Aan de noordelijke zijde vertonen de muurplaten oude sporen van inrottingen, maar ze zijn in goede staat. Ook de kepers vertonen oude sporen van inrottingen, maar ze zijn in goede staat.

Op de zolder boven de westelijke aanbouw staat één spant. Er zijn nergens windverbanden aanwezig en aan de zuidelijke zijde komt het korbeel los. Plaatselijk vertoont het hout een aantasting door spinthoutkever en kleine klopkever.

De gordingen, twee per dakvlak vertonen een ernstige doorbuiging, maar werden in het verleden plaatselijk reeds verstevigd. De naaldhouten kepers zijn voor zover waarneembaar in goede staat. In het onderste deel vertonen zij een doorbuiging. De panlatten liggen nog op hun plaats, maar zijn op verschillende plaatsen ingerot.

De dakconstructie van de oostelijke aanbouw werd niet geïnspecteerd. Er is wel een luik in de zoldering, maar de dakconstructie is niet toegankelijk vanwege de aangebrachte isolatie.

Regenwaterafvoer

Voor wat betreft het hoofddak werden zowel de zuidelijk *bakgoot* als de noordelijke bakgoot vervangen in 2016. De gootklossen zijn niet zichtbaar.

De p.v.c. planchetten waarmee de bakgoten waren afgewerkt en waarvan sprake in het rapport van Monumentenwacht werden verwijderd.

De goten van de westelijke en oostelijke aanbouw zijn *zinken hanggoten* bevestigd met metalen beugels. Deze zijn in goede staat.

De afvoerbuizen zijn uitgevoerd in zink en in goede staat net zoals de metalen beugels. Ze werden recent vervangen.

Er zijn geen indicaties van problemen met de riolering. Alle vuile waters samen met het regenwater worden afgevoerd via de achterliggende tuin naar de gracht zolang er geen openbare riolering aanwezig is. Alle voorzieningen werden wel getroffen om van zodra deze er wel is, de riolering van de pastorie aan de sluiten op de straatriolering.

Gevels

18de-eeuwse pastorie, opgevat als een dubbelhuis van vijf traveeën en twee bouwlagen onder een verankerde *baksteenbouw* in kruisverband met een vernieuwde onderbouw in *breuksteen*, ter vervanging van de oorspronkelijke ijzerzandsteen. Steekboogvensters in een met negblokken verrijkte *kalkzandstenen omlijsting* met vernieuwde *lekdrempels van blauwe hardsteen*; op de tweede bouwlaag *gecementeerde omlijstingen*.

Zijgevels met links (oostelijke gevel) gecementeerde aandaken met een bewaard *schouderstuk*. Achtergevel met gelijke gevelopbouw als de voorgevel met op de gelijkvloerse

verdieping *getoogde* muuropeningen in een kalkzandstenen omlijsting met *negblokken* en bewaarde luikduimen bij de vensters. Volledig gecementeerde bovenverdieping.

III. 50a tem 50b. Oostelijke aanbouw: *baksteenbouw* in kruisverband met een vernieuwde onderbouw in *breuksteen*, ter vervanging van de oorspronkelijke ijzerzandsteen; uiterst oostelijke aanbouw van recentere datum in baksteenmetselwerk in halfsteensverband.

III. 51a tem 51b. Steekboogvensters in een met negblokken verrijkte *kalkzandstenen omlijsting* met vernieuwde *lekdrempels van blauwe hardsteen*; bewaarde duimen voor de ophanging van luiken. Sluitstenen komen los.

III. 52. Oostelijke aanbouw – baksteenmetselwerk in kruisverband - Getrokken cementvoegen

III. 53. Meest oostelijke raam in de noordelijke gevel

Opgaand baksteenmetselwerk in kruisverband + voegwerken

Het baksteenmetselwerk van de *noordelijke gevel van het hoofdgebouw* is structureel in goede staat. Plaatselijk vertonen enkele stenen sporen van verwerking. Boven enkele ramen komt lichte scheurvorming voor. Het baksteenmetselwerk van de noordelijke muur van de oostelijke aanbouw is in goede staat.

De bovenste rand van de *oostelijke gevel van het hoofdgebouw* is gecementeerd. Deze cementering is gebarsten, losgekomen en plaatselijk reeds afgevallen. De eronder gelegen stenen vertonen veel sporen van verwerking en zijn beschadigd. In het overige deel van de gevel komen verscheidene beschadigde stenen voor en plaatselijk is er uitgevallen voegwerk. Er werden in het verleden herstellingen uitgevoerd met een mortel op basis van cement. De *oostelijke gevel van de oostelijke aanbouw* is sterk verweerd en vertoont verschillende sporen van eerdere aanpalende constructies.

III. 54. Oostelijke gevel van de oostelijke aanbouw – sporen van afbraak aanbouwsel

De *zuidelijke gevel van de oostelijke aanbouw* is in goede staat.

Het zichtbare metselwerk in het onderste deel van de *zuidelijke gevel van het hoofdgebouw* is in goede staat.

In de *zuidelijke gevel van de westelijke aanbouw* komt aan de westelijke zijde ernstig verweerd en uitgevallen voegwerk voor. In de aansluiting tussen de twee soorten baksteen werd scheurvorming vastgesteld. Voor het overige werden er geen gebreken vastgesteld.

De zichtbare stenen in de westelijke gevel vertonen lichte sporen van verwerking. De westelijke gevel van de westelijke aanbouw is oncontroleerbaar door de klimopbegroeiing.

III. 55. Zuidelijke gevel van de westelijke aanbouw

III. 56. Westelijke gevel van de westelijke aanbouw begroeit met klimop

In de *noordelijke gevel van de westelijke aanbouw* komt boven de garagepoort diagonale scheurvorming voor.

Het *voegwerk* is integraal vernieuwd met een harde mortelspecie op basis van cement. Zoals Monumentenwacht aan geeft in haar rapport van 2010 is het gebruik van cementgebonden mortels bij historische gebouwen af te raden omwille van de mogelijk negatieve invloed op de vochthuishouding en de verwerking van het metselwerk. Bij historische gebouwen met zachte steensoorten is het gebruik van een kalkgebonden mortel belangrijk. In dat geval is het voegwerk poreuzer dan de steen en verdampt het opgenomen vocht via het voegwerk. Cementmortel is veel harder en minder dampopen waardoor het water eerder langs de stenen verdampt. Bij vorst zet het water uit en drukt op de stenen en het voegwerk. De stenen verwerken eerst oppervlakkig maar kunnen op termijn volledig desintegreren.

III. 57. Noordelijke gevel in baksteenmetselwerk in kruisverband.

III. 58. Getrokken cementvoegen –cementpleisterresten zichtbaar op het metselwerk in handvorm steen.

III. 59. verankerde baksteenbouw – recht muuranker

III. 60. Zuidelijke gevel, westelijke aanbouw - Monumentenwacht 2010

Natuursteen + voegwerken

De spiegelboogdeur in de noordelijke gevel zit vervat in een *brede geprofileerde omlijsting van blauwe hardsteen* verfraaid met neuten, imposten, sluitsteen en bekronende driuplijst; bovenlicht van de deur ingevuld met decoratief glas in lood. De blauwe hardsteen rond de inkom is in goede staat. Plaatselijk komen er sporen van gelaagdheid voor. De dorpel onder de deur is gebarsten. Het metselwerk boven de bekronende driuplijst is sterk verzand.

De neggenblokken van de omkadering van de deur in de zuidelijke gevel en van de ramen in de noordelijke en zuidelijke gevel zijn uitgevoerd in witte kalkzandsteen. Verschillende neggenblokken van de omkaderingen van de gelijkvloerse ramen op de gelijkvloers zijn gemarkeerd met een Romeins cijfer. Verder onderzoek zal moeten uitwijzen of hier een zekere logica is gehanteerd. (bijvoorbeeld nummering van de ramen) Op alle omkaderingen zijn sporen te vinden van een vroegere horizontale tussendorpel. De gelijkvloerse ramen van de zuidgevel hebben nog een originele lekdrempel in kalkzandsteen. Op de raamomkadering van het meest westelijke raam in de noordgevel werden eveneens sporen gevonden van de vroegere dievenijzers.

III. 61a tem 61g. Verschillende neggenblokken van de omkadering van de natuurstenen raamomkaderingen van de gelijkvloerse ramen in de noordelijke gevel zijn gemarkeerd met een Romeins cijfer. De sluitsteen van het raam links van de voordeur is eveneens gemarkeerd.

III. 62. Sporen van dievenijzers in het meest westelijk raam van de noordelijke gevel

III. 63a & 63b. Sporen van horizontale tussendorpel – raamomkadering meest westelijke raam in de noordgevel.

III. 64a & 64b. Sporen van horizontale tussendorpel – raamomkadering meest westelijke raam in de noordgevel.

III. 65a & 65b. Sporen van horizontale tussendorpel – raamomkadering raam rechts van de voordeur in de noordgevel.

III. 66a & 66b. Sporen van horizontale tussendorpel – raamomkadering raam rechts van de voordeur in de noordgevel.

De stenen zijn in redelijke staat. Plaatselijk komt lichte verzanding voor, door de

cementvoegen is het risico groot dat dit proces wordt versneld.

Bijna al de raamdorpels van de zuidelijke gevel zijn gebarsten en al de sluitstenen (ook deze boven de deur) zijn verzakt. De dorpels van de noordelijke gevel zijn in goede staat.

De witte natuursteen rond de ramen in de zuidelijke gevel van de oostelijke aanbouw is in redelijke staat. Er komen lichte sporen van verzanding voor en de sluitsteen boven het raam is verzakt. Dit doet zich eveneens voor in de noordelijke gevel van de oostelijke aanbouw.

III. 67a & 67b. Raam links van de deur in de noordelijke gevel. Sluitsteen is lichtjes verzakt.

III. 68a & 68b. De spiegelboogdeur in de noordelijke gevel zit vervat in een *brede geprofileerde omlijsting van blauwe hardsteen* verfraaid met neuten, imposten, sluitsteen en bekronende druiplijst; bovenlicht van de deur ingevuld met decoratief glas in lood.

III. 69a & 69b – Blinde steekboogvenster in de westelijke aanbouw. Jaartal verbouwing is niet gekend.

III. 70a & 70b – Westelijke aanbouw met garagepoort. Jaartal verbouwing is niet gekend.

III. 71 – noordelijke gevel – meest oostelijke steekboogvenster verdieping – gecementeerde omkadering
III. 72 - noordelijke gevel – oostelijke steekboogvenster verdieping links van de deur – gecementeerde omkadering

III. 73 – noordelijke gevel – centraal steekboogvenster verdieping – gecementeerde omkadering
III. 74 - noordelijke gevel – westelijk steekboogvenster verdieping rechts van de deur – gecementeerde omkadering

III. 75 – noordelijke gevel – meest westelijke steekboogvenster verdieping – gecementeerde omkadering

III. 76 – Zuidelijke gevel – meest westelijke steekboogvenster gelijkvloers – loszittende sluitsteen – originele dorpel

III. 77 – Zuidelijke gevel – meest westelijke raam verdieping

III. 78 – Zuidelijke gevel –westelijk steekboogvenster gelijkvloers links van de achterdeur – loszittende sluitsteen – originele dorpel

III. 79 – Zuidelijke gevel –westelijke raam verdieping links van de achterdeur

III. 80 – Zuidelijke gevel – centrale achterdeur – sluitstenen van de steekboog licht verzakt

III. 81 – Zuidelijke gevel – steekboograam boven de centrale achterdeur.

III. 82 – Zuidelijke gevel – oostelijk steekboograam gelijkvloers – rechts van de centrale achterdeur – originele dorpel

III. 83 – Zuidelijke gevel – oostelijk steekboograam verdieping – rechts van de centrale achterdeur

III. 84 – Zuidelijke gevel – meeste oostelijk steekboograam gelijkvloers – originele dorpel

III. 85 – Zuidelijke gevel – meest oostelijk steekboograam verdieping

III. 86 – Zuidelijke gevel – oostelijke aanbouw
Steekboogvenster met originele dorpel in kalkzandsteen – sluitsteen licht verzakt.
Sporen van verbouwing ter hoogte van het bovenlicht in de achterdeur.

Afwerklagen opgaand muurwerk

Pleisterwerk

Het bovendaks metselwerk van de *oostelijke gevel van het hoofgebouw* werd met een cementering afgewerkt. Deze is in slechte staat. Ze vertoont scheurvorming, is gebarsten en op verscheidene plaatsen afgevallen. Het eronder liggende voegwerk is uitgevallen en verscheidene bakstenen zijn verweerd of liggen los.

Het bovenste deel van de *zuidelijke gevel van het hoofgebouw* is voorzien van een cementering. Onder en boven de verschillende ramen komt lichte scheurvorming voor. Voor het overige zit deze cementering nog keurig op zijn plaats.

Er zijn nog sporen te vinden van een witte kaleilaag.

Het plintgedeelte van de *zuidelijke gevel van het hoofgebouw* is eveneens voorzien van een cementering tot aan de deurkader van de oostelijke aanbouw.

III. 87a en 87b – Zuidelijke gevel – bovenste deel voorzien van cementbepleistering

III. 88 – Zuidelijke gevel – bovenste deel voorzien van cementbepleistering

III. 89 – Zuidelijke gevel – sporen van witte kaleilaag op het metselwerk

III. 90 – Zuidelijke gevel – de kieren tussen het houten schrijnwerk en het baksteenmetselwerk werd gedicht met gespoten PUR bij de herinrichtingswerken van 2016.

De westelijke kopgevel van de pastorie is voorzien van een cementering. Deze is gebarsten en op verscheidene plaatsen losgekomen en afgevallen, met schade aan het dak van de westelijke aanbouw tot gevolg.

III. 91a en 91b – westelijke topgevel – van onder de loshangende en afgevalen cementbepleistering zijn verschillende vormen van schade zichtbaar:

- Schade aan het metselwerk ter hoogte van de aansluiting van de topgevel met de dakrand.
- Roetschade
- Verzande bakstenen

Wellicht kwam deze topgevel hoger (afgeboord met vlechtwerk?). Dit is af te leiden aan het uitstekende muuranker ter hoogte van de strijk balk.

Oorspronkelijk waren deze gevels niet gecementeerd. Oude gevels cementeren heeft een negatieve invloed op de vochtuishouding in het metselwerk en in het gebouw. Vocht blijft langer in het metselwerk en in het gebouw omdat het niet snel genoeg kan verdampen omwille van de cementering aan de buitenzijde.

Ankers, roosters, dievenijzers en aanverwante

Muurankers

De verschillende muuranker- en schouwankers zitten op hun plaats, maar zijn roestig.

III. 92. Muuranker in de kelderwand links van de trap

Dievenijzers

De kelderramen in de zuidelijke gevel zijn voorzien van dievenijzers.

Buitenschrijnwerk

De vensters op de benedenverdieping waren oorspronkelijk beluikt (zie bewaarde luikduimen); het schrijnwerk is vernieuwd.

De houten ramen in de zuidelijke gevel van de eerste verdieping zijn nieuw (2016). Ze vervangen de vroegere PVC ramen.

Het overige schrijnwerk is uitgevoerd in hout en geschilderd. Het is in goede staat en zit goed in de verf.

Alle raam en deurbeslag werd nagekeken en hersteld en voorzien van inbraakbeveiliging. (2016)

De keldervensters zijn voorzien van houten ramen.

ill. 93 Meest westelijke venster in de kelder met houten opendraaiend raam

ill. 94 Keldervenster voorzien van dievenijzer. Boven het lintel is een rollaag uitgevoerd in papensteentjes.

ill. 95 Houten voordeur met smeedijzeren deurknop en spionnetje.

III. 96 Smeedijzeren deurknop.

ill. 97 Houten voordeur met origineel geheng.

III. 98 Staartgeheng

Beglazing

Boven de inkomdeur is een decoratief uitgewerkte glas-in-loodbeglazing aangebracht. Deze staat licht bol, maar zit nog goed in elkaar. De aansluiting met het houtwerk is uitgevoerd met mastiek en is in goede staat.

III. 99a & 99b. Bovenwaaier in glas in loodbeglazing

III. 100. Bovenwaaier in glas in loodbeglazing - De aansluiting met het houtwerk is uitgevoerd met mastiek

In de overige ramen is dubbele beglazing aangebracht.

De beglazing in de kelderramen in de zuidelijke gevel bestaat uit enkele beglazing.

III. 101. Kelderraam – meest westelijke raam in zuidelijke gevel voorzien van enkele beglazing

III. 102. Kelderraam – meest oostelijke raam in zuidelijke gevel voorzien van enkele beglazing

III.2.2. Bouwkundige inventaris van het interieur van de pastorie

Structuurelementen

Binnenwanden en opgaande structuren

Het muurwerk is uitgevoerd in baksteenmetselwerk en is in goede staat. Er werden geen structurele gebreken opgemerkt. Het merendeel van de wanden is bepleisterd.

Op de *zolderverdieping van het hoofdgebouw* is het baksteenmetselwerk wel zichtbaar onder een dunnen pleister/kaleilaag. De westelijke muur vertoont plaatselijk verweerde bakstenen. De oude kalkbepleistering komt los of valt af. In het metselwerk van de schouw komt lichte scheurvorming voor en de roetluikjes zijn roestig. Aan de zuidelijke zijde is een verticale scheur.

De oostelijke muur vertoont ernstig verweerde bakstenen en uitgevallen voegwerk. In het metselwerk van de schouw komen plaatselijk roetdoorslag en lichte scheurvorming voor. Er ontbreekt een roetluik.

De oude kalk bepleistering komt ook hier los en valt plaatselijk af. Aan de zuidzijde is er diagonale scheurvorming.

De zuidelijke lage muur is in slechte staat. Plaatselijk komen beschadigde en verweerde stenen voor. Het voegwerk komt op verschillende plaatsen los.

De noordelijke muur is in redelijke staat. Onder de muurplaat komen enkele losliggende stenen voor en achter de twee oostelijke spanten komt er verticale scheurvorming voor.

De westelijke aanbouw: De westelijke muur is in redelijke staat. Aan de bovenzijde komt er plaatselijk verweerde steen en uitgevallen voegwerk voor. Aan de zuidelijke zijde is een verticale scheur.

Op verspreide plaatsen doorheen de oostelijke muur komen verweerde stenen en verweerd voegwerk voor. Onder de oplegging van de onderste gording aan de zuidelijke zijde en in de schouw komt lichte scheurvorming voor.

In de garage vertoont het muurwerk plaatselijk lichte sporen van opstijgend vocht. Voor het overige is het muurwerk nog in goede staat. De oostelijke muur van de garage vertoont aan de noordelijke en zuidelijke zijde verticale scheurvorming.

Vloeren en zolderingen

In de stenen vloeren van de gelijkvloers werden geen gebreken vastgesteld. De leefruimte aan de rechterzijde van de hal is voorzien van een eiken *parketvloer in visgraatmotief*. De draagconstructie is niet controleerbaar.

III. 103. Inkomhal met vloer in zwarte en witte marmer tegels.

De vloeren op de eerste verdieping en op de zolderverdieping zijn structureel oncontroleerbaar door de aanwezige afwerkingslagen aan de onder- en bovenzijde. Plaatselijk doen er zich doorbuigingen voor, maar er zijn geen structurele gebreken waargenomen.

Voor wat betreft de westelijke aanbouw: De zoldering van de garage is structureel oncontroleerbaar door de aanwezigheid van opgeslagen materiaal. De gaten in de dakbedekking waarvan Monumentenwacht nog gewag maakte in 2010 zijn gedicht. De oude Boomse pannen blijven wel een zwak punt naar waterdichtheid toe.

III. 104. Monumentenwacht 2010

Kelder

Onder deze kamer bevindt zich een via een natuurstenen trap bereikbare, tongewelfde kelder van één travee. Boven de opening naar de kelder steekt een houten linteel dat zwaar is aangetast door houtborende insekten.

Oostelijke kelder: Deze kelder is zeer vochtig. Op het gewelf en het muurwerk staan condensatiedruppels. Het gewelf zelf is in goede staat en zit constructief keurig in elkaar. Het muurwerk vertoont sporen van zoutuitbloeiingen, doorslaand en opstijgend vocht. De vloertegels zijn vochtig en aan de westelijke zijde loopt water over de vloer. In de sterfput liep op de dag van de inspectie (2018.01.17) permanent water dat van uit een opening in de zuidelijk muur kwam. Het muurwerk aan weerszijden van de trap vertoont doorslaand vocht, sporen van zoutuitbloei en loskomende bepleistering.

Funderingen

Gezien de goede staat van het muurwerk zijn de funderingen vermoedelijk in goede staat.

Vaste interieurafwerking

Aanduiding kamernummers en deuren zie plannen gelijkvloers en verdieping p. 94.

Vaste wandafwerking: De muurafwerking is in goede staat behalve voor wat de kelder betreft. Daar bladdert de dikke kaleilaag af.

III. 105. Westelijk kelder

De wanden van gelijkvloers en verdieping werden wit geschilderd tijdens de renovatiewerken van 2016. Vooraf werd beperkt onderzoek uitgevoerd naar de historische afwerklagen.

Daarbij werd een eenvoudige paneelschildering blootgelegd in kamer 02 die daarna werd overschilderd met een reversibele verf. De schildering werd aangebracht rond 4 schilderijen van de hand van Achtschellinck²⁵. Twee van de vier schilderijen vonden een plaats in de kerk. Twee schilderijen staan opgeslagen in de berging. Het is zeker aanbevelingswaardig deze schilderijen te restaureren en ze eventueel opnieuw een plaats te geven in de pastorie op hun oorspronkelijke plaats.

III.106a tem 106d . Paneelschildering in kamer 02

²⁵ Lucas Achtschellinck (1626-1699) Brussels landschapschilder uit de barok. Achtschellinck werd sterk beïnvloed door Jacques d'Arthois, een leerling uit de Rubensschool. Hij schilderde vooral grote boslandschappen voor kerken en kloosters. Deze landschappen werden door anderen verder afgewerkt met figuren en gebeurtenissen uit de Bijbel. Achtschellinck schilderde ook verscheidene landschappen in de schilderijen van Gaspar de Crayer. Hij vormde samen met Lodewijk de Vadder en Jacques d'Arthois de zogenaamde *Zoniënwoudschilders*, de leidende groep van Brusselse landschapschilders van dat moment. Hij werd de leraar van onder andere Theobald Michau. Werken van Achtschellinck zijn te bezichtigen in de kathedraal van Sint-Michiël en Sint-Goedele in Brussel, in het Groeningemuseum in Brugge en in musea te Dresden en Berlijn. Bron: https://nl.wikipedia.org/wiki/Lucas_Achtschellinck

III. 107a, b en c. Paneelschildering en geschilderde plint in kamer 02.

Vaste plafondafwerking: Deze is in goede staat, scheurtjes in de randaansluiting of in aansluiting met de bepleisterde moerbalken werden hersteld tijdens de restauratiewerken van 2016.

III. 108. Fijne getrokken lijst in kamer 0.2 links van de schouw.

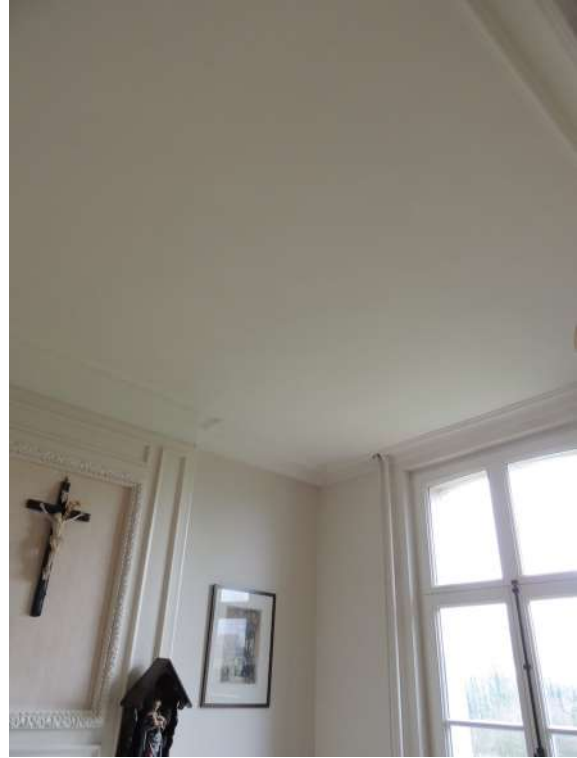
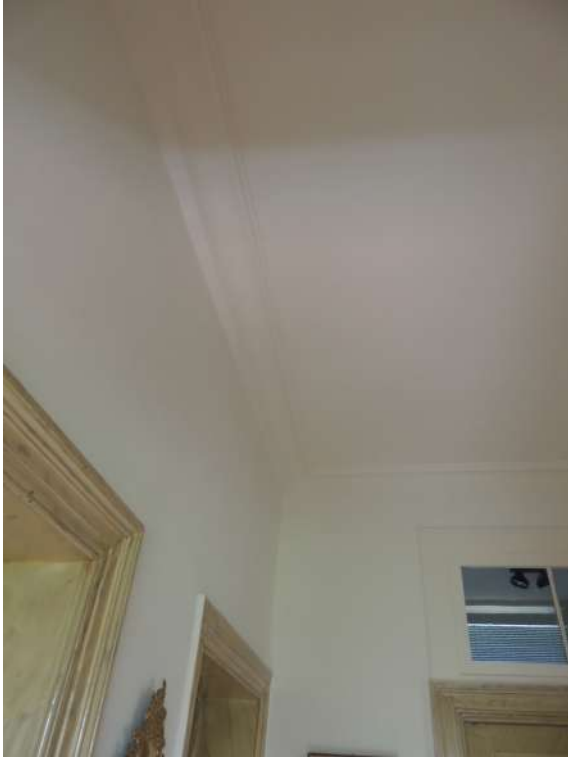
III. 109. Fijne getrokken lijstjes - Moerbalk en plafondveld in kamer 0.6

III. 110 – Fijne getrokken lijstjes onderaan de trap en als omkadering van het plafondveld van de overloop.

III. 111 – Fijne plafondlijsten op de moerbalk en als omkadering van de plafondvelden.

III. 112 – Fijne plafondlijsten als omkadering van de plafondvelden.

Vaste vloerafwerking:

Zolderverdieping heeft een vloer uit houten vloerplanken die algemeen in goede staat zijn en op hun plaats liggen. Aan de westelijke zijde vertonen ze een lichte opstuwing. Centraal is er vlekvorming door insijpelend neerslagwater ter hoogte van de bevestiging van het klokkenruitertje.

III. 113 - Vlekvorming door insijpelend regenwater waarschijnlijk thv het klokkenruitertje.

De eerste verdieping heeft enkele bewaarde houten vloeren. Alle vloeren werden bij de werken van 2016 gerestaureerd en geboend.

III. 114a & 114b – Houten vloeren in grenen op de verdieping.

III. 115a & 115b – Houten vloeren op de verdieping. (1.7)

III. 116a & 116b – Houten vloeren in olm (?) op de verdieping. (1.4 en 1.5)

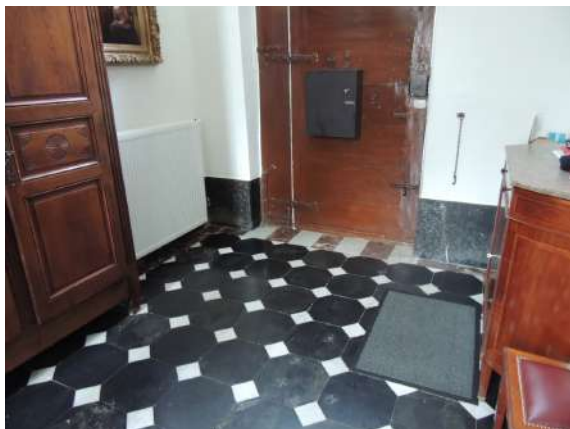
III. 117 – Houten vloeren op de verdieping.(1.6)

III. 118a & 118b – Houten vloeren op de verdieping. (1.4)

Gelijkvloerse verdieping:

De inkomhal op de gelijkvloers bewaart de oorspronkelijke *tegelvloer in zwarte en witte marmer* afgeboord met marmer (Rouge Belge?). Zeer plaatselijk komen er tegels met een afschilferend oppervlak voor.

III. 119a & 119b – Marmeren tegelvloer in de inkomhal afgeboord met boord in Rouge Belge. Hoge plint in natuursteen.

III. 120a & 120b – Marmeren tegelvloer in de inkomhal. Boord in Rouge Belge marmer.

III. 121a & 121b – Zeer plaatselijk komen er tegels met een afschilferend oppervlak voor.

De leefruimte aan de rechterzijde van de hal is voorzien van een eiken *parketvloer in visgraatmotief*.

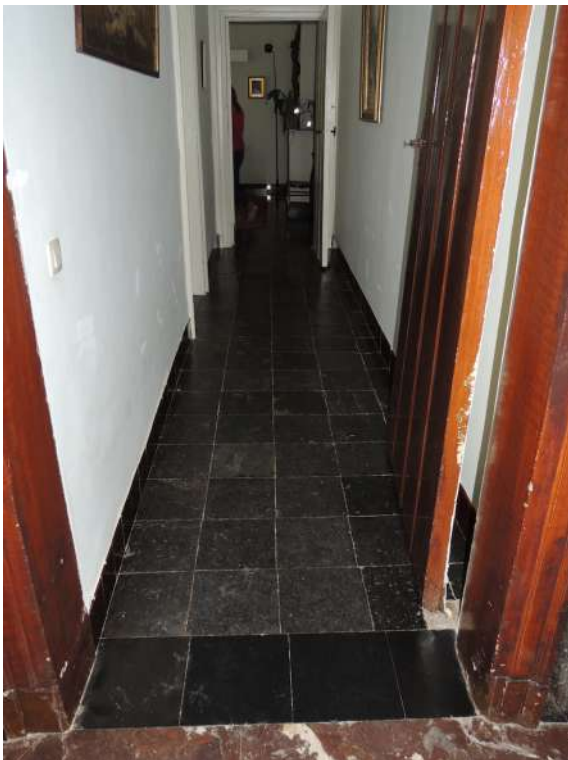

III. 122 – Eiken parketvloer in visgraatmotief. Houten tussendeurdorpel eveneens in eik.

De vloer van de zuidoostelijke kamers (1.3 en 1.7) zijn uitgevoerd in een zwarte natuurstenen vloer van 30cm x 30cm in een recht patroon.

De vloer van de dienstgang (1.5) is uitgevoerd in een recht patroon van tegels van 27,5cm x 27,5cm in zwarte natuurstenen. Hij is in goede staat en is ouder dan de stenen vloeren in de andere kamers.

De natuurstenen tegels (30cm x 30cm) in geschrinkt patroon van de noordoostelijke ruimtes (1.4 en 1.6) zijn van recente datum en in goede staat.

III. 123 – De zwarte natuurstenen tegelvloer in de dienstgang (1.5) is in goede staat.

III. 124 - De natuurstenen tegels van de noordoostelijke ruimte (1.6) zijn van recente datum en in goede staat.

Kelder

De vloer in de kelder is een tegelvloer in betontegels.

III. 125a & 125b – Tegelvloer in de kelder. Vochtprobleem.

Binnenschrijnwerk

De binnendeuren die op de inkomhal uitgeven zijn in goede staat. Ze zijn geschilderd in houtimitatie en gevernist. Zeer plaatselijk vertonen de afwerkingslagen lichte beschadigingen.

III. 126a & 126b – Opgeklampte deur (c) met origineel beslag. Slotplaatje en schuifslot.

III. 127 – Paneel deur (f)

III. 128 – Opgeklampte deur (f)

III. 129 – Opgeklampte deur (g)

III. 130 - Keuken (0.7) met in het plafond luik naar de bovenliggende zolder.

III. 131a – Opgeklampte deur uitgewerkt als paneeldeur aan de achterzijde (c)

III. 131b – Origineel hengsels (c)

III. 132a – paneel deur beschilderd met houtimitatie en gevernist (b)

III. 132b – Detail

III. 133 – paneel deur beschilderd met houtimitatie en gevernist (b) – houten lambrisering

III. 134a (kant hal) & 134b - vleugeldeur (a) in een classicerende omlijsting

III. 135a & 135b – opgeklampte deur (d) naar de kelder – slotkast en schuifslot.

In de houten deur naar de kelder is er vermoedelijk actieve aantasting door kleine klopkever net zoals in het houten linteel boven de doorgang naar de kelder.

Deuren op de verdieping

De paneeldeuren zijn geschilderd in een marmer- imitatie. De dient zoveel mogelijk behouden te worden. Alle deuren met sluitwerk werden grondig nagezien en waarnodig bijgesteld naar aanleiding van de renovatie in 2016.

III. 136 – paneeldeuren (e & f) nachthal verdieping. De plint heeft dezelfde hoogte als de neuten van de deuromkadering.

III. 137 – paneeldeur (d) nachthal verdieping met origineel bovenlicht.

III. 138 – paneeldeur (b) in kamer 1.7

III. 139a – origineel geheng. (h)

III. 139b – origineel beslag

III. 139c – origineel beslag

Binnentrappen

De houten trap is beschilderd in marmerimitatie identiek aan de deuren op de verdieping. Centraal is een rode looper geschilderd. De trap is in redelijke staat. Er werden, vermoedelijk niet actieve, aantastingen door kleine klopperen waargenomen in de treden en de trapbomen. Deze vertoont een verzakking naar het midden van de trapruimte toe.

III. 140a & 140b – Houten steektrap met kwart ter hoogte van eerste bordes met marmerschildering en rode looper

III. 141 – Kuipstukken bij de overgang van de verdiepingsvloer naar steektrap naar de zolder.

III. 142 – Houten lijstje tegen de muur. Geprofileerde leuning met balusters.

III. 143 – Kuipstukken bij de overgang van de verdiepingvloer naar steektrap naar de zolder.

III. 144 – Steek naar bordes dat naar de zolderverdieping leidt. Blind gedeelte leuning thv bordes naar de zolderverdieping.

III. 145 – Steek naar bordes dat naar de zolderverdieping leidt.

III. 146 – Blind gedeelte leuning thv bordes naar de zolderverdieping.

III. 147 – Steek naar de zolderverdieping. vermoedelijk actieve, aantasting door kleine klopkever waargenomen in de treden en de trapbomen.

III. 148 – Kuipstuk in de trapleuning.

III. 149. Bordes thv centrale raam verdieping in de zuidelijke gevel.

Eenvoudige trappaal op gelijkvloers en zolder.

De keldertrap heeft een onderbouw en optredes in Papensteentjes en aantredes in blauwe hardsteen. Plaatselijk komen er enkele verweerde bakstenen voor en komt het voegwerk los.

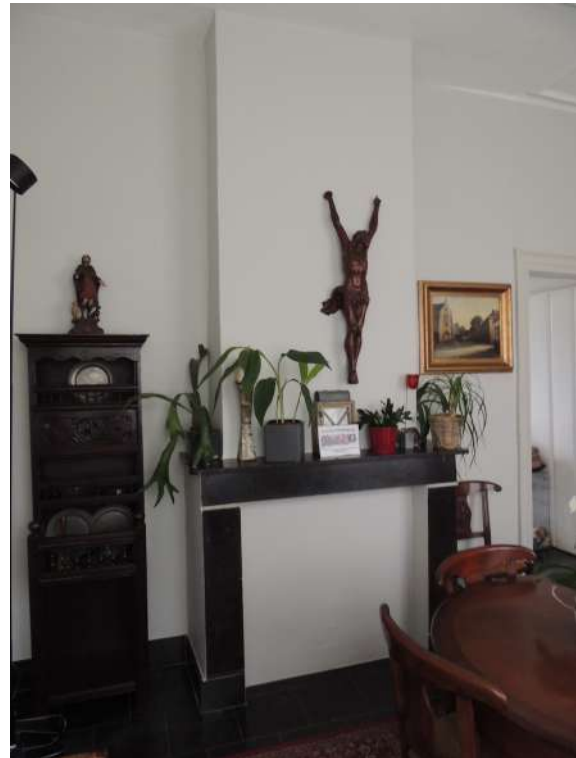
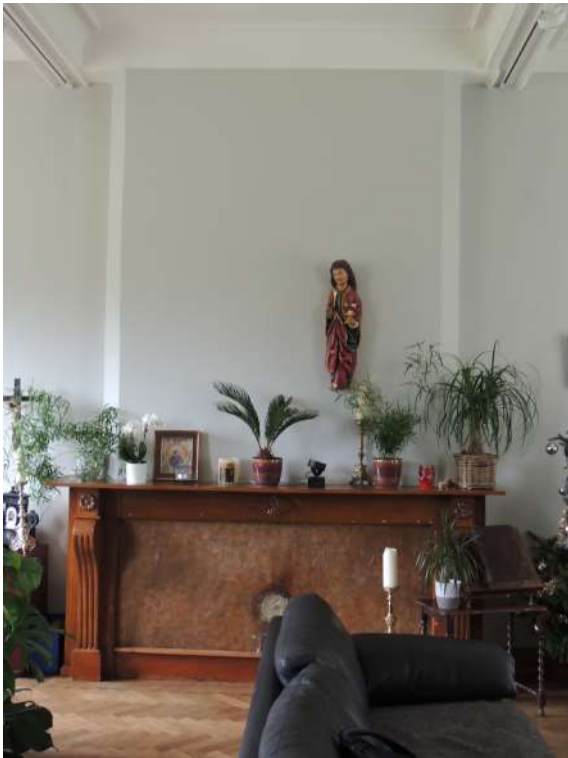

III. 150a & 150b – Keldertrap met kwart.

III. 151a & 151b – Keldertrap met kwart – bakstenen onderbouw bekleed met tredes in natuursteen.

Schouwmantels

III. 152 – Houten schouwmantel in kamer 0.2.

III. 153 – Schouwmantel in zwarte marmer in kamer 0.6

III. 154a & 154b – In de kamer 0.3 aan de tuinzijde bevindt zich een bewaarde schouw met op de schouwboezem de passiesymbolen en een schilderij van de gekruisigde Christus, afkomstig uit de kerk van Ossel.

III. 155a & 155b – Ingebouwde kastjes links en rechts van de schouw.

III. 156. Schouwboezem de passiesymbolen en een schilderij van de gekruisigde Christus, afkomstig uit de kerk van Ossel.

III. 157. Houten lambrisering met geschilderde houtimitatie

Verdieping

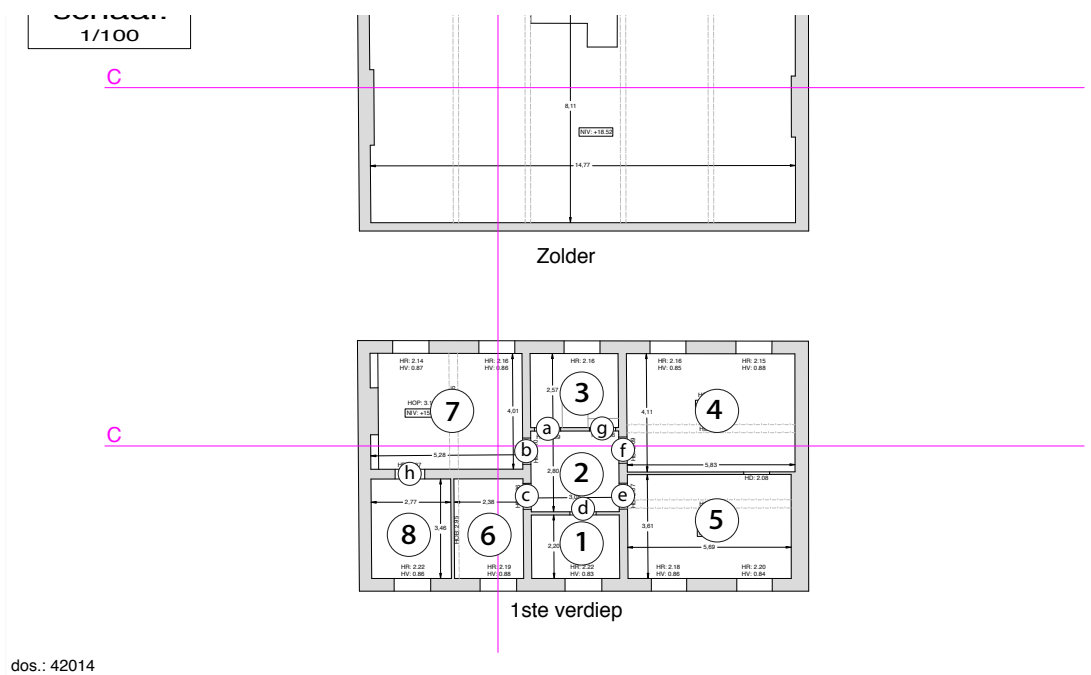
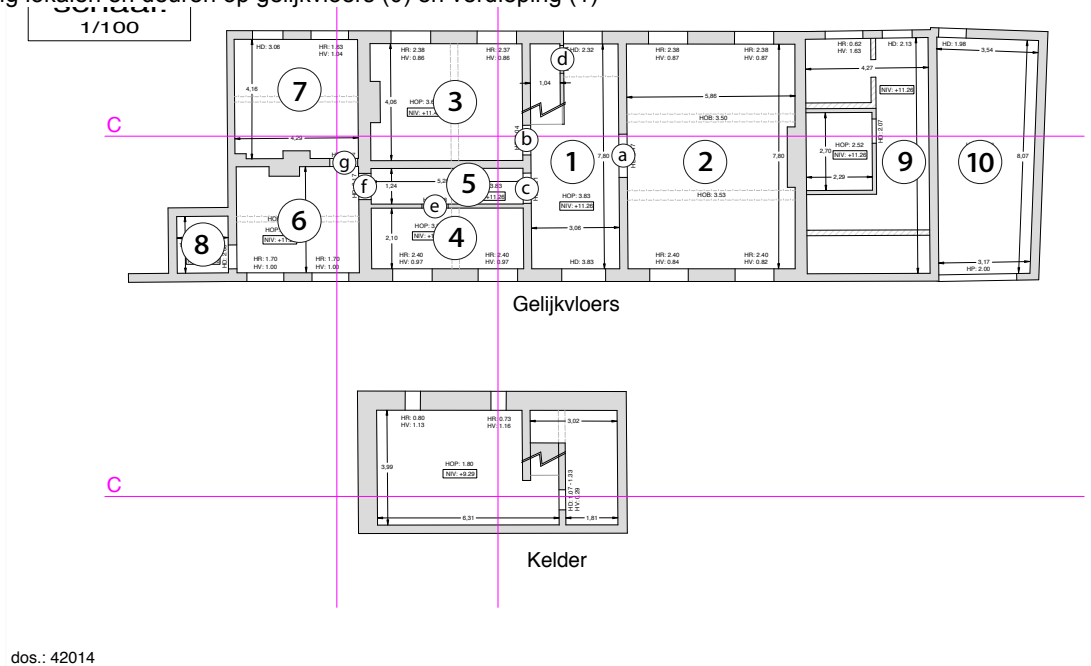

III. 158a & 158b – In de kamer (1.7) aan de tuinzijde bevindt zich een bewaarde schouw met de schouwboezem afgewerkt met lijstwerk.

III. 159 – In de andere kamer (1.4) aan de tuinzijde bevindt zich een schouw met schouwboezem afgewerkt met lijstwerk. Haard afgewerkt met zwarte marmer.

III. 160. Aanduiding lokalen en deuren op gelijkvloers (0) en verdieping (1)

III.2.3. Inventaris van de erfgoedelementen omgeving

Bestrating/Terrein

Voortuin

III. 161 – De voortuin werd heraangelegd in 2016 zie plan p. 94 – pad in kaseien

III. 162 – Terras in betonsteentjes aan de zuidzijde

Afsluiting – ommuring – buitentrappen

Voortuin

De metalen inkompoort is in goede staat en voorzien van de nodige afwerkklagen. Plaatselijk is er algengroei.

III. 163 – Bergruimte thv ingestorte westelijke tuinmuur

III. 164 – oostelijke tuinmuur met steunbeertjes

Beplanting

Voortuin

III. 165 – De voortuin werd heraangelegd naar een plan opgemaakt door bvba Brankaer in 2016

*Beukenhaag (Fagus)

*Picea

*Amelanchier Lamarckii (3)

*Taxus Baccata

*Buxusbollen

*Hydrangea's

Achtertuint

III. 166a tem 166f –

Appel- en kersenbomen, monumentale beuk (*Fagus sylvatica* 'Atropunicea'), prieel met rozen omrand met laag buxushaagje

Borders van struiken vaste planten met bruinbladige weigela (*Weigela florida* 'Purpurea') en geelbladige Japanse kardinaalsmuts (*Euonymus japonicus* 'Aureus').

Westelijke aanbouw

De klimop groeit op het muurwerk, in de hanggoten en op de dakvlakken aan de westelijke zijde. Deze dient op regelmatige tijdstippen gesnoeid te worden opdat ze niet naar binnen zou groeien.

III. 167a & 167b – De westelijke muur van de westelijke aanbouw is begroeid met klimop. De rechterfoto toont een beeld uit het verslag van Monumentenwacht uit 2010.

HOOFDSTUK IV. BESCHRIJVING van de ERFGOEDWAARDEN VAN HET ONROEREND ERFGOED

Er werden geen specifieke erfgoedwaardes opgegeven in het beschermingsbesluit. Nochtans kunnen we stellen dat de pastorie van Ossel zowel historische, architecturale en artistieke waarde heeft. Bovendien vervult ze vandaag nog steeds haar sociale rol namelijk die van woning van de pastoor en plaats van ontmoeting voor de gemeenschap.

Historische waarde

De pastorie getuigt van een (maatschappelijke) ontwikkeling en van een gebruik van de katholieke kerk uit het verleden om in bijna elk dorp een woning te bouwen voor de bediener van de eredienst, de pastoor. Vanuit historisch standpunt is deze pastorie samen met de vele andere pastoriën in de andere dorpen gelegen in de Brabantse Kouters zoals Brussegem, Rossem, Oppem, Meuzegem, Imde, Wolvertem etc. zeker interessant. Hun geschiedenis is onlosmakelijk met elkaar verbonden. We kunnen terecht spreken van een netwerk van pastoriën opgericht in opdracht van verschillende abdijen (Affligem, Grimbergen, Dielegem) waarbij deze hun invloed konden laten gelden tot in het kleinste gehucht. Samen met de kerk vormde ze zoals in zovele andere dorpen, de kern van het dorp.

Architecturale waarde.

De pastorie heeft ongetwijfeld architecturale waarde. De gebouw beantwoordt aan het klassieke model van de 18de-eeuwse pastorieën, waarbij ook de schikking typisch is voor de 18de-eeuwse landelijke herenhuizen en pastorieën, namelijk het principe van 'vivre entre cour et jardin', met een grote achtertuin (24 are) en een kleine voortuin (7 are), die oorspronkelijk door twee kleine dienstgebouwen werd geflankeerd. Deze gebouwen werden later afgebroken (jaartal onbekend) en vervangen door de huidige aanbouwtjes. Oorspronkelijk getuigen deze aanbouwen van een vernieuwing in het woonplan: functies als sanitair, watervoorziening en koken werden buiten het strak opgebouwde plan gesitueerd. Bij de herinrichting van de pastorie in 2016 werd deze planopbouw voor wat de gelijkvloers betreft gerespecteerd.

De pastorie heeft de kenmerkende plattegrond van een dubbelhuis met centrale gang tussen voor-en achtergevel en getuigt hiermee van een specifieke fase van de architectuur of de bouwkunst in het verleden. De typologie is deze van de vele nog bewaarde pastorieën en landelijke burgerhuizen. De pastorie heeft de typische compositie van een 18de eeuwse woning opgebouwd uit verschillende identieke traveeën, in dit geval symmetrisch met telkens twee traveeën van twee verdiepingen, links en rechts van de centrale gang. De balkenstructuur van de meest westelijke kamer volgt de traveeverdeling niet. Op het plan waren dus wel degelijk variaties mogelijk.

De pastorie is uitgevoerd in baksteenmetselwerk. De oostelijke gevel van de pastorie is afgewerkt met vlechtingen (hier en daar te zien van onder het cementpleisterwerk) en

bewaarde schouderstukken. Verschillende negblokken dragen een inscriptie met een Romeins cijfer.

De spiegelboogdeur zit vervat in een brede geprofileerde omlijsting van blauwe hardsteen verfraaid met neuten, imposten, sluitsteen en bekronende druiplijst; bovenlicht van de deur ingevuld met decoratief glas in lood. Op verschillende raamomkaderingen zijn duimen bewaard voor de ophanging van de vroegere luiken.

Artistieke waarde.

De artistieke waarde van de pastorie vindt voornamelijk haar uitdrukking in het interieur. De kamers zijn eenvoudig maar verfijnd gedecoreerd en bieden een duidelijk beeld van hoe een 18de eeuwse landelijke pastorie werd aangekleed.

De plafondvelden en moerbalken samen met de onderzijde van de trap zijn afgeboord met fijn getrokken lijstwerk dat vandaag wit geschilderd is.

De houten deuren op de gelijkvloers, de houten lambriseringen in kamer 0.3, de houten schouwmantels in kamer 0.3 en 0.2 zijn afgewerkt met geschilderde houtimitaties.

De deuren op de verdieping en de houten bordestrap zijn geschilderd in marmerimitaties. Op de trap met bewaard kuipstuk is bovendien een looper geschilderd..

Heel wat deuren hebben origineel deurbeslag in smeedijzer zoals deurknoppen, hengsels, slotplaten en schuifsloten en grendels. Sommige oudere opgeklampte deuren werden herbruikt en getransformeerd tot paneeldeuren. Op de bepleisterde wanden van de kamers op de gelijkvloers werd een eenvoudige paneelschildering ontdekt

Deze werd aangebracht rond vier zeer waardevolle landschapschilderijen van de hand van Lucas Achtschellinck (1626-1699). Twee van de schilderijen bevinden zich in de kerk, twee in de berging.

De vloer in zwarte en witte marmer in de inkomhal is grotendeels intact.

Sociale waarde.

De pastorie blijft tot op vandaag nog gemeenschapsvormend werken en is nog steeds de woning van de plaatselijke pastoor waarvoor ze origineel werd gebouwd.

Hoofdstuk V. Een onderbouwde visie op het beheer van het onroerend erfgoed en de beheersdoelstellingen die eruit voortvloeien.

Toekomstig gebruik – komende 20 jaar

Dit beheersplan geeft vorm aan een toekomstgerichte visie. Dit vertaalt zich in een verderzetten van regelmatig onderhoud van het geheel en de restauratie van specifieke onderdelen.

Doelstellingen:

De bescherming van de pastorie en haar ommuurde tuin beoogt het behoud van het gebouwd erfgoed: de 18de eeuwse architectuur – de typologie, het volume, de 18de eeuwse vormtaal en dito interieurafwerking. Dit veronderstelt het behoud van de vloeren, deuren, hang-en sluitwerk, schouwboezems, trappen, moer- en kinderbalken en oorspronkelijke afwerkingslagen, ook indien vandaag verborgen achter secundaire afwerkingen. De ommuurde pastorietuin met waardevolle bomen en de voortuin blijven behouden als tuin en garandeert het voortbestaan van de typologie van 'vivre entre cour et jardin', met een grote achtertuin en een kleine voortuin.

Historische waarde

Er zijn reeds veel pastoriën in de omliggende dorpen ontdaan van hun functie en privaat verkocht. Het behoud van haar originele functie als woning van de plaatselijke pastoor onderstreept in Ossel mee haar **historische waarde**. Dit verkleint ook het risico op aanpassingswerken die afbreuk zouden kunnen doen aan de **architecturale** en **artistieke waarde**.

- Pastorie als deel van collectief geheugen respecteren en ondersteunen. De pastorie met haar ommuring is beeldbepalend en tegelijk zeer herkenbaar. Dit dient zo behouden te blijven. De voortuin heeft een sobere lage beplanting zodat vrij zicht op de pastoriegevel mogelijk blijft. De niet axiale toegang blijft eveneens behouden.
- Het ondersteunen en verder uitbouwen van de **sociale waarde** van de pastorie is mee verbonden aan de historische waarde. Dit vertaalt zich reeds vandaag en kan dit zeker ook op verschillende manieren in de toekomst doen, door het verder ontsluiten van de pastorie en de pastorietuin voor andere dan de zuivere woonfunctie.
 - o Sociale betekenis van de pastorie vandaag als ontmoetingsplaats versterken. Naast de functie als woning voor de priester (abdij van Grimbergen) doet de pastorie ook geregeld dienst als gastenverblijf voor een doctoraatsstudent.
 - o De ruime lokalen (0.2 en 0.3) bieden ruimte aan verschillende verenigingen zoals Ziekenzorg, KBB, KVLV, VPW – pastorale zones (financiële raad) en het Sint Janscommitteee.
 - o In de pastorie bevindt zich tevens de hoofdzetel van de gefuseerde kerkfabrieken van Ossel, Brussegem, Hamme bediend door pastoor Jean-

Pierre Guilliams. (Ossel, Brussegem, Hamme, Wemmel Sint-Servaas, Wemmel Sint-Engelbertus en Relegem vormen de pastorale zone Samuel Wemmel (nr. 1321). De pastorale zone maakt deel uit van de Vereniging van Parochiale Werken Dekenaat Londerzeel. Onder Dekenaat Londerzeel vallen 15 afdelingen waarvan Samuel Wemmel er één van is.) Het Centraal Kerkbestuur Merchtem houdt er haar vergaderingen evenals de verschillende kerkfabrieken van de verschillende dorpen.

- Het archief van Brussegem, Hamme en Ossel wordt volledig ondergebracht in de daartoe voorziene archiefruimte op de gelijkvloers en eerste verdieping.
- De tuin wordt gebruikt voor het organiseren van activiteiten zoals het rapen van paaseitjes met Pasen.
- De historische verankering van de pastorie in het dorp kan verder geëxpliciteerd worden door de geschiedenis van de bijzondere parochiale structuur, het gewijzigde wegenpatroon, de geografische ligging van Ossel te verduidelijken en te communiceren. Haar relatie met de pastorieën uit de dorpen in de omgeving is voorwerp van een afzonderlijke studie.

Architecturaal

Bij de herinrichting van de pastorie in 2016 werd de typische planopbouw voor wat de gelijkvloers betreft gerespecteerd, bedoeling is om dit ook in de toekomst te garanderen.

Er is vandaag geen behoefte de pastorie structureel te verbouwen of uit te breiden aangezien haar hoofdfunctie wonen blijft, gecombineerd met vergaderfunctie voor plaatselijke verenigingen. Dit zijn zachte functies die het voortbestaan van de pastorie in haar geheel kunnen garanderen.

Er werd bij de herinrichting van de pastorie in 2016 veel aandacht besteed aan een duurzaam energiebeleid door het isoleren van het dak, het vernieuwen van de technische installaties en dit met aandacht voor de impact op het gebouw.

Dit dient blijvend bewaakt te worden. Een correcte ventilatie blijft fundamenteel voor een gezond gebouw, voornamelijk wat de houten structuurelementen betreft. Het gebruik van PUR dient vermeden te worden. Bij voorkeur worden er natuurlijke isolatiematerialen gebruikt.

Artistiek

Het is van groot belang de erfgoedelementen die bijdragen aan de artistieke waarde van deze pastorie met zorg te bewaren en te onderhouden. De onderhoudstips van Monumentenwacht zijn in deze zeer waardevol en worden strikt opgevolgd.

Het zijn namelijk de vele nog resterende details in de afwerking die de artistieke waarde van het geheel onderstrepen zoals de plancompositie, de vlechtingen, de schouderstukken, de al dan niet met Romeins cijfer gemarkeerde negblokken, de spiegelboogdeur, de plafondvelden met fijn lijstwerk, houten deuren en lambriseringen en houten schouwmantels met houtimitaties, deuren en trap met

marmerimitaties, origineel deurbeslag, de vloer in zwarte en witte marmer, de houten vloeren uit brede planken in olm op de verdieping.

HOOFDSTUK VI. Opsomming en verantwoording van de concrete richtlijnen, eenmalige en terugkerende maatregelen en werkzaamheden die nodig zijn om de beoogde doelstellingen te bereiken

Algemeen geldt dat de werken onder hoofdstuk VI niet automatisch in aanmerking genomen zullen worden bij het bepalen van een premie. De afweging zal door het agentschap Onroerend Erfgoed concreet gemaakt worden bij de aanvraag tot toelating en/of tot het bekomen van een premie conform de geldende regelgeving. De werken zullen bij aanvraag van een premie verder beschreven en uitgesplitst worden in betoelaagbare en niet-betoelaagbare werken. Een goedgekeurd beheersplan blijft steeds ondergeschikt aan de vigerende regelgeving.

Maatregelen algemeen:

De erfgoedwaarden van deze pastorie die zowel van historische, architecturale als van artistieke aard zijn, zullen gevrijwaard worden, geconserveerd en versterkt door regelmatig onderhoud (terugkerend) en noodzakelijke restauratie van aangetaste erfgoedelementen (eenmalig). Het strekt zeker tot aanbeveling het ensemble van schilderijen van Lucas Achtschellinck te restaureren en terug op hun plaats te hangen. Deze waardevolle schilderijen zullen de artistieke erfgoedwaarde nog verhogen.

De houten structuren van het dak dienen op regelmatige tijdstippen onderzocht te worden op waterschade, houtworm-, schimmel- en zwamaantasting.

Door de pastorie te bewonen behoudt ze haar oorspronkelijke functie en door bijkomend haar plaats van ontmoeting voor de gemeenschap te versterken wordt niet enkel haar sociale waarde versterkt maar is het behoud van de bouwtypologie gevrijwaard en zijn er geen ingrijpende veranderingen noodzakelijk. Hierdoor kunnen de kelder en zolderruimte eveneens behouden blijven als bergruimte.

De tuin blijft behouden als tuin. Dit veronderstelt een deskundig onderhoud van de boom-, struik- en kruidlaag die de tuin vorm geeft, en behoud van de tuinmuur en de monumentale bomen.

Maatregelen specifiek:

Alhoewel het erfgoed algemeen in goede staat verkeert en goed en regelmatig onderhouden wordt, plant de eigenaar, de gemeente Merchtem, opeenvolgende onderhouds- en restauratiewerken volgens hoogdringendheid. Zij volgen hierbij het advies van Monumentenwacht. Het gaat voornamelijk over werken aan het exterieur van de pastorie (metselwerk van zijgevels, natuursteen, voegwerken, dakaansluitingen, schouwen, klokrutter) en aan het metsel- en voegwerk van de tuinmuur. Al naargelang zal hiervoor een aanvraag worden ingediend tot het bekomen van een erfgoedpremie. Dit zal ofwel gebeuren via de eenvoudige standaardprocedure waarbij maximaal € 25.000 van de aanvaarde kosten raming in aanmerking wordt genomen voor de berekening van de premie, of de complexere bijzondere procedure, waarbij ook hogere bedragen in aanmerking worden genomen.

Opsomming éénmalige en terugkerende maatregelen

VI.1.Pastorie

Overzicht bouwkundige werken

Aard der werken	Eenmalig	Terugkerend	Vrijstelling toelating
Exterieur			
<u>Dakbedekkingen</u>		Jaarlijks nazicht & onderhoud	
Dakvlakken	Kleine dringende herstellingen		X
Aansluitingen	Kleine dringende herstellingen		X
<u>Dakdoorbrekingen</u>		nazicht & onderhoud	
Dakkapellen			X
Dakramen en –luiken			X
Schoorstenen (bovendaks)	Dringende herstellingswerken		X
Ladder- en klimhaken	Aanbeveling: EN-517 reglementaire ladder- en klimhaken aan te brengen bij vernieuwen van het dak		
<u>Dakstructuur + Zolder</u>		Jaarlijks nazicht & onderhoud	
Kappen met houten hoofdstructuur	Inspectie op houtborende insecten	X	X
Metalen onderdelen	Ontroesten en schilderen	X	X
<u>Regenwaterafvoer</u>		Jaarlijks nazicht & onderhoud. Reinigen op	

		regelmatige basis.	
Goten		X	X
Afvoer		X	X
Riolering		X	X
<u>Buitenwerk</u>			
Baksteen + voegwerken	Verwijderen los zittend voegsel op basis van cement en heropvoegen met voegsel op basis van Natuurlijk Hydraulische Kalk. Sterk verzande bakstenen vervangen. Stevig vastzittende pleisterlaag in cement bij voorkeur niet verwijderen om schade aan de achterliggende bakstenen te vermijden. Nooit slijpen maar manueel te verwijderen om schade aan het metselwerk te vermijden. Dringend herstel is noodzakelijk.	Pleisterlagen op basis van cement regelmatig controleren op scheurtjes. Via deze scheurtjes kan er namelijk regenwater in het metselwerk dringen wat vervolgens moeilijk kan uitdrogen precies door de cementlaag. Vorst kan dan schade veroorzaken aan het metselwerk en voegen. Regelmatig loszittend voegsel verwijderen en vervangen door voegsel op basis van Natuurlijk Hydraulische Kalk	
Schoorsteen			
Natuursteen + voegwerken	Terug vastzetten sluitstenen en andere losse stenen in de raamomkaderingen. Verwijderen loszittend voegsel op basis van		

	cement en heropvoegen met voegsel op basis van natuurlijk hydraulische kalk. Herstel gebarsten blauwe hardsteen in deur- en raamdorpels en deuromkadering voordeur.		
Ankers, roosters en diefijzers	Ontroesten en herschilderen Zowel in de gevel als in de kelder.	Nazicht & / Onderhoud Verflagen regelmatig checken	X
Buitenschrijnwerk		Nazicht & / Onderhoud Verflagen regelmatig checken	X
Beglazing			
Glas-in-Lood	De mastiek tussen glas en kader werd recent vernieuwd. Uitbolling te checken.	Nazicht & / Onderhoud van zowel glas als mastiek.	X
Interieur			
<u>Structuurelementen</u>			
Binnenwanden en opgaande structuren		Regelmatig nazicht op structurele problemen.	X
Vloeren en zolderingen	Voornamelijk de houten vloerplanken van de zolder dienen nagekeken op aanwezigheid van houtborende insecten. Indien	Nazicht & Onderhoud	

	nodig behandelen		
Kelders en welfsels	Wanden en welfsels: Afbliedderende pleisterlagen verwijderen. Opnieuw kaleien. Vloeren: reinigen en heropvoegen Te vervangen	Regelmatig nazicht op indringend vocht. Vrijmaken van de kanaaltjes en de sterfput. Bij ernstige wateroverlast pomp installeren.	
Houten linteel thv de doorgang			
<u>Vaste interieurafwerking</u>			
Vaste wandafwerking			
Pleister- en stucwerken		Nazicht & Onderhoud	
Muurschilderingen	Aanbeveling: restauratie 4 schilderijen van Lucas Achtschellinck om ze terug een plaats te geven in kamer 0.2	Er op toe zien dat er niets bevestigd wordt in de beschilderde muren zodat er bij een eventuele latere vrijlegging zo weinig mogelijk schade is.	
Vaste plafondafwerking			
Pleister- en stucwerken			
Verflagen		Onderhoud Gebruik van verven op waterbasis. Reversibel ifv gekleurde afwerklagen.	

Vaste vloerafwerking			
Tegelvloeren in natuursteen		Courant onderhoud: zo weinig mogelijk zeep gebruiken, geen detergents.	X
Houten vloeren		Courant onderhoud: Stofzuigen, indien sterk vervuild, licht vochtige doek eventueel met een beetje natuurzeep.	X
<u>Binnenschrijnwerk</u>		Gebruik van water vermijden, licht vochtige doek, geen detergents.	X
Binnendeuren en origineel deurbeslag		Courant onderhoud	X
Houten schouwmantels		Courant onderhoud	X
Houten lambriseringen		Courant onderhoud	X
<u>Binnentrappen</u>		Courant onderhoud:	
Houten trappen	Voornamelijk de steek die naar de zolder leidt is te behandelen tegen houtborende insecten en te restaureren. Herstel + her op te voegen	Gebruik van water vermijden, licht vochtige doek, geen detergents.	
Stenen keldertrap			

Technische installaties

1. Relatieve vochtigheid en temperatuur

- 1.1. Alle ruimtes worden voldoende verlucht.
- 1.2. Vochtige ruimtes dienen regelmatig verlucht te worden om condensvorming op de muren te vermijden.
2. Licht
 - 2.1. Alle ruimtes zijn voorzien van natuurlijk daglicht
 - 2.2. Nieuwe kunstverlichting werd recent aangebracht
3. Technische installaties
 - 3.1. Verwarmingsinstallatie werd vernieuwd (regelmatig onderhoud is aangewezen)
Schouwen jaarlijks
Installatie 5-jaarlijks
 - 3.2. De elektrische installatie werd vernieuwd in 2016.
 - 3.3. Water
 - 3.4. Het sanitair werd volledig vernieuwd in 2016. Op de gelijkvloers werd een toilet voor mindervaliden ingericht en op de verdieping een toilet en een douchekamer.

Preventie en beheer

1. Brand

Er werd rookdetectie voorzien tijdens de renovatiewerken van 2016. Jaarlijkse controle

2. Inbraak

Alle ramen en deuren werden extra beveiligd tegen inbraak.

3. Reiniging

3.1. 2 maal per week wordt de pastorie gereinigd. Afwisselend gelijkvloers en verdieping.

3.2. Dieren

Er werd geen aanwezigheid van dieren vastgesteld in de pastorie. Regelmatig nazicht van de zolder en kelder blijft noodzakelijk.

4. Veiligheid / Toegankelijkheid

4.1. Exterieur: Alle gebouwdelen zijn visueel te inspecteren vanaf de grond.

Het hoofddak is niet voorzien van ladder- en klimhaken zodat de daken moeilijk toegankelijk zijn voor inspectie. Er zijn enkel haken voorzien thv de goot van het leien dakje van de oostelijke aanbouw. Ze zijn roestig en het afdeklood verweerd. Dit is zeker een aandachtspunt voor de toekomst.

III. 160. Ladderhaken

Er kon niet gechecked worden of ze EN-517 genormeerd zijn.

4.2. Interieur: Alle delen zijn eenvoudig toegankelijk. Vloerdraagstructuren zijn niet te inspecteren omdat ze zowel aan de bovenzijde als aan de onderzijde afgewerkt zijn.

4.3. Toegankelijkheid zolders: De zolder van het hoofdgebouw is toegankelijk. Het dak is geïsoleerd. Regelmatige inspectie van het de dakconstructie blijft noodzakelijk

VI.2.Pastorietuin

Pastorietuin, hekwerk en ommuring			
<u>Voortuin</u>			
Bestrating/Terrein		Regelmatig onderhoud van de kasseitjes	X
Afsluitingen		Regelmatig nazicht en onderhoud van de verflagen van de metalen inkompoort	X
Beplanting		Regelmatig onderhoud. *Beukenhaag (Fagus) 2 x snoeien per jaar (zomer- en wintersnoei) *Picea: jaarlijks visuele controle op conditie *Amelanchier Lamarckii (3), jaarlijks in te snoeien (niet te veel, en niet te diep, enkel om krentenboompjes onder controle te houden) *Taxus Baccata: vormsnoei in de zomer	X

		*Buxusbollen: vormsnoei, regelmatig bemesten + kalk met bio ecologische producten. *Hydrangea's: zuurminnend, jaarlijkse snoei na de winter, regelmatig bemesten met bio ecologische producten.	
<u>Achtertuintuin</u>			
Terras		Regelmatig onderhoud van de betonnen terrassteentjes.	X
Bepanting	*Aanplanten beuk op dezelfde plaats als de boom die geroid werd.	*Beuk (<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'): 5-jaarlijkse inspectie op conditie *Kerselaars (3): regelmatige inspectie op conditie *Hoogstammige appelbomen (7): regelmatige inspectie op conditie *Prieel met rozen omrand met laag buxushaagje: jaarlijks onderhoud en snoei *Border met struiken en planten ter begrenzing van het terras: Manueel onkruid vrij houden, bloemen en planten regelmatig snoeien en bemesten met bio-ecologische producten *Borders van struiken vaste planten met bruinbladige weigela (<i>Weigela florida</i> 'Purpurea') : snoeien na de bloei *en geelbladige Japanse kardinaalsmuts (<i>Euonymus japonicus</i> 'Aureus'): snoeien enkel met als functie uit te dunnen aan het eind van de winter. 2-jaarlijks oudste takken laag bij de grond wegknippen.	X X X X

Ommuring	Restauratie van de tuinmuur: Heropbouwen van de westelijke muur met stenen uit recuperatie. Afmetingen en kleur identiek aan de bestaande. Grondig nazicht en herstel van de andere muurdelen Heropvoegen met aangepaste mortel.		

+ Een ploeg van de gemeente Merchtem staat in voor het maaien van het gras. De pastoor zelf zorgt voor het reguliere onderhoud van de tuin. De zorg voor de historisch waardevolle beplanting, zoals de eeuwenoude beuk zal worden toevertrouwd aan een gespecialiseerde boomchirurg.

HOOFDSTUK VII. Manier en tijdstip van OPVOLGING

De gekozen doelstellingen worden als volgt opgevolgd en geëvalueerd. De timing van de werken staat in relatie tot de toestand van het onroerend erfgoed. De opeenvolgende onderhouds- en restauratiewerken worden ingepland volgens hoogdringendheid.

Het verslag of voortgangsrapport zal 5-jaarlijks worden opgemaakt waarbij het verloop van de werkzaamheden zal worden beschreven met vermelding van aard, plaats, datum, resultaat, incl. fotomateriaal. Het verslag zal worden opgemaakt door de Kerkfabriek eventueel bijgestaan door een erfgoedexpert.

Daarin zal telkens vermeld worden wat de vooropgestelde doelstellingen waren en of die zijn bereikt.

+ Bijhouden van een logboek van de gebruikers + het onderhoud en eventuele interventies.

+ Voor het gebouw en de tuin: een contract met Monumentenwacht: het laatste rapport werd opgemaakt in 2010 en wordt dus best geactualiseerd.

Lidmaatschap Monumentenwacht garandeert een regelmatig nazicht van het gebouw met de erfgoedelementen waardoor snel kan ingegrepen worden bij eventuele schade.

HOOFDSTUK VIII. BIJLAGEN

Hieronder wordt aangeduid welke bijlagen er worden toegevoegd. De bijlages die in het beheersplan zelf worden opgelijst, worden hier herhaald zonder bijkomende duiding. Indien van toepassing worden ze digitaal bijgevoegd bij het beheersplan.

Bijlagen	Niet van toepassing (en dus niet bijgevoegd)	Bijgevoegd (nummering!)
Perimeter van gebied waarvoor beheersplan wordt opgemaakt (met schaal en N-pijl)	Ingevoegd in de tekst	x opgenomen in beheersplan onder nummer VIII_1
Lijst van ZEN-erfgoed met aanduiding op kaart	x	
Lijst van open erfgoed met aanduiding op kaart	x	
Lijst van ontsluitingswerken voor open erfgoed die in aanmerking komen voor een premie met aanduiding op kaart	x	
Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor toelating nodig is		x opgenomen in beheersplan onder nummer VIII_2
Lijst van handelingen waarvoor CBS niet kan oordelen dat ze van die aard zijn om wezenlijke eigenschappen van een DG/SG te verstoren	x	